

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Президентым изэ/уклэг/ухэр
ЗЭРЭЗЭДЭЛЭЖЬЭЩТХЭМ
ТЕГУШЫАГЬЭХ

Адыгэ Республикэм и Президентэу Тхьаклушыгъэ Аслъан Абхъаз Республикэм и Президент и Администрацие ипашэу Валерий Аршба тыгъуасэ юфшлэгъу зыфуклэгъу дырилагъ. Республикитум язэхыныгъэ гъэпытэгъэным ехьыллэгъэ юфгыгъохэм ахэр атегушылагъэх.

— Адыгеимрэ Абхазымрэ сыд фэдэрэ лъэхъани зэфыщытыкӀэ дэгъухэр зэдырӀау, ныбджэгъуныгъэр агъэлапӀау зэдпсэух, — къыщыуагъ АР-м и Президент пэублӀэ псалъэм. — Экономикэм, политикэм, нэмыкӀ лъэныкъохэмкӀи зӀпхыныгъэу тӀлӀэхэр гъэпытгъэпхэм непэрэ зӀлукӀэгъур фӀэлъжэр фаеу сӀэлъыгъ, арӀуштӀэу зэрэщытхытми синыхъӀэ тель.

Адыгейм игуапэу сыдыгъуи кызырэклорэр нэужым гушылэ зыштэгтэ В. Аршба кыхыхигтэ щыгъ. Абхазыр шхьафитэг, кызралыгъо статус илэу зэрэхъугэм кыхэкълкълэ ыпэкълэ зэзгъыныгъэу ашлыгъагъэхэм зэрахшплэжъыштгхэр, зэрэздэлэжбэн алэкълышт лъэныкълорэр кызырагъэнэфшштгхэр, зэкъош республикэхэм шгуагъэ кфафэзыхьын зылэкълышт проектхэр лолэныгэм щыпхырашчыным иф зэрэдашлэщтыр ащ кылыуагъ.

Мы мэфэ дэдэм Тхьакҭу-
шынкэ Аслъан Урысыем и
Сбербанк ЮФО-мкІэ и Къыб-
лэ-къохъэлэу банк ипашэу Вик-
тор Вентимилла Алонсо зэ-
лукІэгъу дырилагъ. Банкымрэ
республикэмрэ непэ зэрзэдэлэ-
жън алъэкІышт лъэныкъохэр
лофтхьабзэм къыщагъээнфа-
гъэх.

Республикэм ипачц кызыр-
рхигъыщыгъэмкӀэ, мы аужы-
р ылъэсщым кыкӀоцӀ Адыге-
им изкономикэ сомэ миллиард
30-м ехъу инвестициеу кы-

хальхьягь. Социальнэ мэхъанэ зилэ программэхэр зшлохыгтэ хьунхэм пае, проектзу республикэм ыгтэхъазырыгтэхэр щылэныгтэм щыпхырышыгтээнхэм фэшI инвесторхэм ямызакью, Сбербанкии ишлуагтэ кыбгыгэклон зрылэклыщтыр Президентым кылуагь. Мэкъумэщ хьызмэтым хэхьоныгтэхэр ышлынхэм, бизнес цыкIумрэ гурытымрэ зягъушомбгьугъэным апае, ахэм loф ащызышлэрэ цыфхэм чыфэхэр (кредитхэр) ятыгъэным мэхъанэшхо зэрилэр, ащкIэ Сбербанкым зэрэшыгугтэхэрэр ыкIи республикэм еж кытефэрэр зэкIэри гъэцэклагъэ зэрэжуштыр ТхакIушынэ Аслъан кылуагь.

Чыфы кызырэкылохэм нэпэ Сбербанкым цыхъэ зэрэфашырэр, экономикэ кыйныгъохэм ямылытыгыгъу чыфэу атырэм кызырэкымыкълэрэр, нэмыкл банкхэм ямылытыгъэмэ процентзу пылыыр зэрэнахъ макълэр, ипотекар, социальнэ мэхъанэ зилэ нэмыклэныкыкохэр зэшлохыгъэнхэм аналэ зэрэтырагъэтырэр Виктор Алонсон кылуагъ. АР-м и Президент зыгуы кышшыгъэ программэхэм ыкли проектхэм аплухъащт ахышэр республикэм кыфэтлупшыгъэным зэрэхэплэщтхэр ыкли амалзу щылэмклэ лэпылэгъу кызырэкылохъуштхэр ащ зэфэхысыжъу кышшыгъэ.

АР-м и Премьер-министрээр Кюмпыл Мурат, АР-м экономик хэвьяоныг хэмжлэ ыкли сатыумклэ иминистрээр Лыхэсэ Махьмуд, АР-м и Президентрээр министрэхэм я Кабинетрээр Администратце ипашээр Александр Пиценкэр Лофтхябзэхэм ахэлэжбгьэх.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Непэ — псауныгъэм и Дунэе маф

ЕДЖАПІЭХЭМ АЩЫІЭЩТЫХ

Псауныгээр кэзүхүмэгээнүмккэ Дундэ организацүм (ВОЗ-м) иунашю тетэу 1948-рэ ильэсүм кышгегэжыагэуу мы мафэр хагэуунэфыкы.

Адыгэ Республикэмй мыщ ехьулэу Юфтхьэбзэ гьэнэфагьэхэр шыцэхаштх. Бэмышлэу Мыекьуапэ кьышцызлухагыгэ медицинэ учреждениеу «Псауныгьэм и Гупч» зыцлэм кьы- зэрэщыталуагьэмклэ, мыхэм яспециалистхэр клалэм игурыт еджэпйищымэ яапшгэрэ клас- схэм арыс клэлэеджаклэхэм алуклэштых. Мы еджаплэхэм ащыклоштых «Псауныгэм иурук- хэр», кьашагьэлгьгьоштых видеofilmмэхэр, дискуссиихэр ащыцэхаштэштых. Ныбжьыклэхэр

зыгъэгүмэкIырэ упчIэхэм джэуап аратыжъы-
ным медицинэм иIофышIэхэри психологи фэ-
хъазырых. Мы Iофтхъабзэхэр нахъ зыфытег-
гъэпсыхъагъэхэр наркоманием пэуцужыгъэныр
ары.

Джащ фэдэу «Псауныгэм и Гупчэ» мэлыл-
фэгум и 7 — 9-м шыкюшт акциеу «Уипсау-
ныгэ уныбжыклэз кэухум» зыфалуагэр.
Ащ кызырэдилгытэрэмклэ, мы мафэхэм
кыаюш фаехэр зыкэ «Псауныгэм и Гупчэ»
кыэкюшэш, зыгэгумэкпырэ упчэхэмклэ спе-
циалистхэм зафагэзэн, япсауныгэ изытет
ауплэкүн алэкышт.

ЖАКІЭМЫКЪО Аминэт.

**АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ
ИМИНИСТРЭХЭМ Я КАБИНЕТ
ИУНАШЬУ**

**Адыгэ Республикэм информатизациемкӀэ и
ГъэlorышлӀнӀэ ипашӀэ игуадзӀэ ехьыллагъ
НӀэсэу Индар МӀдинӀэ ыкӀор Адыгэ Республикэм
информатизациемкӀэ и ГъэlorышлӀнӀэ ипашӀэ игуадзӀэу гъӀн-
фӀэгъӀнӀэу.**

*Адыгэ Республикэм и Премьер-министрæу
КЪУМПЫЛ Мурат*

кӱ. Мыекӱапэ,
мэлыльфэгӱм и 1, 2010-рэ илӱэс
N 94

ПХЪЭШЪХЪЭ-МЫШЪХЪЭХЭР НАХЪЫБЭУ КЪЭХЪЫЖЪЫГЪЭН- ХЭМ ФЭГЪЭХЪЫГЪАГЪ

ВИР-м и Мыекьопэ опытноэ станцие республикэм мэкьу-мэщымкIэ и Министерствэ научнэ-практическэ семинарэу пхъэшъхъэ-мышъхъэхэр узхэм ыкIи ахэм зэрар къафэзы-хьыхэрэм ащыхуымэгъэн-хэмкIэ Iофхэм языхтэт зыщатэгущыIагъэхэр бэмьшIэу зехищэгъ. Ащ хэлэжъагъэх Адыгейм мэкьу-мэщымкIэ иминистрэу Ю.Н. Петровыр, министрствэм иIофышIэхэм ащыххэр, районхэм мэкьу-мэщымкIэ ягъэлоры-шIаплэхэм япашхэр ыкIи яагроном шъхьалэхэр, республикэ къулыкъухэм япашхэр, научнэ-ушэтэкIо учреждениехэм ялыкIохэр, пхъэшъхъэ-мышъхъэхэм якъэгъэкIын пылъ хьызмэтшIаплэхэм ахэр къэухуымэгъэнхэмкIэ яагрономхэр.

ЗэлукIэм къекIолIагъэхэм опытноэ станцие идиректорэу А.Л. Гузь ВИР-м истанцие научнэ ыкIи производственнэ

кIуачIэу иIэр зыфэдэр къафилотагъ, ар зызэхашагъэр илэс 80 зэрэхуштыр мы илэсым зэрэхашагъэуныфыкIыштым щигъэгъозагъэх.

Министрэу Ю.Н. Петровым къэзэрэуагъонгъэхэм анахъу анаIэ зытыраригъэдзагъэр пхъэшъхъэ-мышъхъэлэжыным хъьонгъэхэр егъэшIыгъэнхэмкIэ республикэм амалышIухэр зэрэIэIэлхэр ары. Ащ къызэриIуагъэмкIэ, пхъэшъхъэ-мышъхъэхэм япитомникхэр зэхэщэгъэнхэ, псы зыкIагъахъозэ къагъэкIыр пхъэшъхъэ-мышъхъэхэр лэжыгъэнхэмкIэ джырэ лъэхъанэ технологиесу щыIэхэр гъэфэдэгъэнхэ фае. ИкIыгъэ илэсым къыкIолIа лъэныкъом федеральнэ бюджетым къыкIэу сомэ миллиони 6,5-рэ IэIагъэхъагъ. 2008-рэ илэсым Адыгейм пхъэшъхъэ-мышъхъэхэр гектар 18-м нахъ ащамыгъэтIысыгъагъэмэ, икIыгъэ илэсым ахэм арагъэу-

бытыгъэр гектар 48-м нэсыгъ, мы илэсым зэрэрахъухъэрэмкIэ, садхэр гектари 115-мэ ащагъэтIысыштыгъ.

ЗэлукIэм къышчыгушIагъэх ВИР-м и Мыекьопэ опытноэ станцие илабораторие ипашхэр В.М. Кочетковыр, опытноэ станцие инаучнэ IофышIэ шъхьалэу, мэкумэщ шIэныгъэхэмкIэ докторэу О.Н. Барсуковар, Темыр-Кавказ НИИ-м пхъэшъхъэ-мышъхъэхэр къэухуымэгъэнхэмкIэ и Гупчэ инаучнэ IофышIэ шъхьалэу С.В. Прах, нэмыкIхэри.

ЗэлукIэм хэлэжъагъэхэм анахъу хагъэуныфыкIыгъэр пхъэшъхъэ-мышъхъэхэмрэ сэнашъхэмрэ аубытырэ чIыгухэр хэпшIыкIэу нахъыбэ шIыгъэнхэ, ахэр къэухуымэгъэнхэмкIэ амалышIоу щыIэхэр зехъэгъэнхэ зэрэфахэр ары.

ЛЭХЪУСЭЖЪ
Хъаджэрэтыбий.

ГЪУНЭПКЪАКIЭХЭР АШТЭЩТЫХ

Теуцожь районымкIэ Джэджэ-хъэблэ чIыплэ коим чылэгъуиплэ хъэ — Джэджэхабл, Къунчыкьо-хъабл, Тэухъабл ыкIи Городскоир. Ипашхэр Уджыхъу Алай. Ащ къызэрэтиIуагъэмкIэ, пстэумкIи ахэм чыгулэжыным ащыпыл (фирмэу «Синдика-Агрор» ахэмытэу) хъызмэтшIэплэ 33-мэ чIыгу гектар 1036-рэ афэгъэзагъ. Ахэм ащыщэу 15-р фермерых, чIыгу гектар 599-рэ алэжы. Адырэ 18-мэ ежхэм къатефэжырэ ячIыгу Iахъхэр къалахыжыгъэхэу мэлэжэх.

Анахъ фермер хъупхъэхэу илэс къэс гъэхъэгъэ дэгъухэр зышIыхэрэм Уджыхъу Алай ацIэ къыреIо. Апэу гуфэбэныгъэ хэлэу зыцIэ къыриIохэрэм ащыщ КъунчыкьохаблэIэ МэщIэIэко Мыхъамодэ. Ар анахъ чIыгубэ зыфэгъэзэгъэ фермерхэм ащыщ, гектар 300 елэжы. ГъэрэIо коI гектари 150-у илагъэм изы гектар центнер 37-рэ, тыгъэгъэзэ гектари 150-м — центнери 10 къарыхыжыгъ гектар тельгытэу.

Тызыхэт илэсым бжыхъасэу иIэр гектаришъ. Ар гъэрэIо егугъузэ зэрэхилъхъагъэм фэшыхъат непэ ащ изытэт зэрэдэгъур. Джыри ибжыхъасэхэм ятеплэ нэхъышIу шIыгъэным иамалхэр зэрехъэхъэ, анахъ охътэшIухэм гектар пэпчъ аммиачнэ селитрэ килограмм 200

фэдиIэ IэIыгъэхъагъ. Тыгъэгъэзэ гектар 200-р зыщишIэштри жьогъахэ, ичылапхъи, итехники хъазырых.

— Лэжыгъэшхо гъэрэIо къэзы-хыжыгъэ фермерхэм ащыщых, — еIо Уджыхъу Алай, — Тэухъа-блэIэ Къуижэ Илас, Джэджэ-хъаблэIэ Мамый Руслъанрэ Хъут Муратрэ. Апэрэм иIэгъэ коI гектар 15-м изы гектар центнер 50, ятIонэрэм тыгъэгъэзэм гектар тельгытэу центнер 22-рэ, ящэнэрэм коI гектар 60-у Iуихыжыгъэм игектар центнер 40 къарагъэтыгъ. Нэхэ Мурати гектар тельгытэу коI центнер 37-рэ къырихыгъ. Джащ фэд, БлэнэгъэщIэ Юри илэс къэс гъэхъэгъэшIухэр ешIых.

— Мыгъи тичIыгулэжъхэм яшъыпкъ, — къыпедзэжы чIыплэ коим ипашхэр. — ГъунэпкъаIэхэр зэрэштэщтхэм фэбанэхъэ, гъэрэIо бжыхъэс гектар 620-рэ халъхъагъ ыкIи ахэм минеральнэ чIыгъэшIухэмкIэ яшIушIэгъахэ. Гъэтхэ лэжыгъэхэм яхэлъхъани игъом дэгъоу зэшIохыгъэ зэрэхуштым фэгъэхъыгъэ амалхэр зэрэхъэхъэ, ячIыгухэр ажьогъахэ, мэкумэщ Iэмэ-псымэхэри агъэцэкIэжыгъахэ, ящыкIэгъэ чылапхъэхэри, гъэсты-ныпхъэхэри къызIэIагъэхъахэ.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

ТхылъыкI

«ТЫГЪЭНАП»

ТхакIоу Пэнэшъу Хъазрэт ытхыхэрэр 1961 — 1962-рэ илэсхэм къащегъэжагъэу къыдэкIых. «Апэрэ Iагъу» зыфиIорэ сборникыр иапэрэ творческэ лъэбэкъу хъугъэ. Ащ ыужыIоу кIэлэцIыкIухэм апае тхылъхэу «КIэлищ», «Бзыужыемрэ хъырбыдзы-кIэмрэ» ыкIи рассказ цIыкIухэр зыдэгъэу «Лъэлсэ пыт» зыфиIохэрэр къыдэкIыгъэх.

Я 60 — 70-рэ илэсхэм хэпшIыкIэу усакIом илирикэ нахъ мэпытэ, «ТыщыIэщт», «Къытфышчангъэ дунаир» етхых, къыхаутых. «Чэчэн» зыфиIорэ усэIэ къэлотэгъэ тхыдэм лIыблэнагъэм, лIыгъэм ямэхъанэ къыщызIуи-хыгъ. Пэнэшъу Хъазрэт кIэлэцIыкIухэр зэрэIасэр, ахэр сыдигъуи инэплэгъу зэритхэм ишыхъат «Удивляется Байзет» зыфиIоу 2002-рэ илэс-сым усэхэмрэ пшысэхэмрэ урысыбзэкIэ къыздэхъагъэхэу къыхиутыгъэр.

Пэнэшъу Хъазрэт литературэ зэдзэкIыным, публицистикэм дахыхъау зэрэщытым ягугъу мызэу-мыгIоу къэтшIэу хъугъэ. 2009-рэ илэсым тхакIор къызыхъугъэр илэс 75-рэ хъугъэ. Ар Хъазрэт IофшIэгъаIэIэ — тхылъыкIэIэ хигъэуныфыкIыгъ.

«Тыгъэнап» зыфиIорэ тхылъыкIэу къыдэкIыгъэм усэхэр, балладэхэр, зэдзэкIыгъэхэр адыгабзэкIэ 300 хъоу, урысыбзэкIэ тхыгъэхэр пшы зыщыплIым нэсэу къыдэхъагъэх.

Тхылъым игушыIэпэ кIэIэ урысыбзэкIэ зэрэтыгъэр тIэIу бгъэшIагъо екъу, ау ар тхылъеджэ зэфэшъхъафхэм атегъэпсыхъагъэу — адыги, урыси, къэндзали, нэмыкIи еджэнхэ алъэIыным паеу зэ-

рэтхыгъэм гу лъэотэ, авторым мысагъэу фэплэгъужырэп.

«Тыгъэнап» цIэу зилэ тхылъыкIэр Пэнэшъу Хъазрэт мы усэ сатыриплIымкIэ къызэ-Iуехы ыкIи мары къызэрэ-рилотыкIыгъэр:

**Къэхъуи, хъугъи, къэхъу-
щты садэжъэу, —
СыщIэIэ, сиIоф ахэрэлъ.
Тыгъэм инэбзиймэ япыдзэ-
жъэу**

**Шъхъангъунчъашъхъэм сэ
ситхылъ терэлъ.**

Пэнэшъу Хъазрэт бэшIагъэ зытхэрэр, зыусэрэр, игушыIэ зигъэуныфырэр, арышъ, иусэ тхылъыкIэ поэзием лышIлэгъэрэм гу зэрэлъатэщтыр, исатыр зэрыблэхэм япэсыгъэ уасэ зэрэфашIыштыр тшIошъ мэхъу.

Къэнэжырэ закъор «Тыгъэнап» зыфиIорэр гупсэфэу хэти къызэгуиыхынышъ ыджыныр, авторым гъусэ зыфишIызэ, усэ сатырхэм апкъырылыр ыгъэуныфыныр, ишIошIа зафэу къыIоныр ары.

МАМЫРЪКЪО Нурмет.

УГОЛОВНЭ ЮФИТИУ КЪЫФЫЗЭIУАХЫГЪ

КIэлэцIыкIухэм гъэсэныгъэ тедзэ зыщарагъэгъотырэ муниципальнэ учреждениесу «КIэлэцIыкIу, ныбжы-кIэ творчествэм изегъэушъомбгъун фэгъэзэгъэ Мыекьопэ район Гупчэм» (ЦДЮТ) иIофышIэхэр бюджет мылькым зэрэхэлабэхэрэмкIэ ыкIи нэмыкI шIыкIэIэ ахэм законыр зэраукъорэмкIэ Мыекьопэ районым ипрокуратурэ макъэ къырагъэIу-гъагъ.

Районым ипрокурор пшъэрыл зэрэфишIыгъэм тетэу Мыекьопэ районым и ОВД и ОБЭП зэхыщэгъэ уплэкIунхэм нафэ къащыхъугъ мы IофшIаплэм сомэ мини 156,5-рэ зэрэщатэгъугъэр.

ЦДЮТ-м идиректор 2008-рэ илэс-сым тыгъэгъэзэм и 1-м къыщегъэ-жъагъэу кIэлээгъаджэ горэ ышта-гъэм фэдэу тхылъ нэпцIхэр ыгъэп-сыгъагъэх. Ау 2010-рэ илэсым мэ-заем и 28-м нэс а бзылфыгъэр IофшIаплэм зыкIи къэкIуагъэп. Зи-гугъу къэтшIыгъэ уахътэм ащ тэфэрэ

лэжъапкIэр (сомэ мин 69,9-р) ЦДЮТ-м идиректор иджыбэ риль-хъагъ.

Джащ фэдэу 2007-рэ илэсым тыгъэгъэзэм и 28-м щегъэжагъэу ЦДЮТ-м идиректор тхэкIаIо, 2008-рэ илэсым Iоныгъом и 1-м щегъэжагъэу кIэлээгъаджэ IэнаIэр дзэыгъэцэкIэщт бзылфыгъэ горэ ыштагъэу тхылъ нэпцI зэхигъэуцуи, сомэ мин 86,6-у «ащ къылэжыгъэр» ежъ ыштагъ.

Урысые Федерацием и Уголовнэ Кодекс ия 159-рэ статья ия 3-рэ Iахъ къыдилъытэрэ бзэдджэIагъэр ЦДЮТ-м идиректор зэрехъагъэкIэ ылгыты, Мыекьопэ районым и ОВД иследственнэ отдел гъэтхапэм и 26-м ыкIи и 30-м мы Гупчэм иди-ректоркIэ уголовнэ IофитIу къызэ-Iуихыгъ.

Зигугъу къэтшIыгъэ уголовнэ Iофхэм язэхэфын зэрэIорэм Мые-кьопэ районым ипрокурор ышъхъэкIэ ыналэ тырегъэты.

ЗЫ НЭБГЫРЭ ХЭКИОДАГЪ

Гъэтхапэм и 29-м къыщегъэжъагъэу мэ-лылфэгъум и 4-м нэс республикэм игъогухэм хъугъэ-шIэгъи 9 къатехъухъагъэу гъогу-пат-руль къулыкъум ыгъэуныфыгъ. Ахэм зы нэб-гырэ ахэIодагъ, нэбгыри 9-м шъобжхэр ате-щагъэхэ хъугъэ. Тхъамафэм къыкIолI лъэс-рыкIохэр хъугъэ-шIэгъи 5-м ахэфагъэх, ахэм зы нэбгырэ ахэIодагъ, зыныбжэ имыкьугъэ нэбгыри 4-м шъобжхэр хахыгъэх.

Гъэтхапэм и 29-м Мыекьопэ иурамхэу Хъахъуратэмрэ Тургеневымрэ ацIэ зыхыхэ-рэр зыщызэхэкIыхэрэм дэжэ къырычъэщтыгъэ автомобилэу ГАЗ-31029-м лъэсрыкIо гъогу зыпызычыштыгъэ кIэлэеджакIор риутыгъ. КIэлэцIыкIум шъобжхэр тешагъэхэ хъугъэ.

Мэлылфэгъум и 1-м автомобиль гъогу Мыекьопэ — Джаджэ — Псыбай зыфиIорэм къырычъэщтыгъэ скутерым тесыгъэ водите-лым гъогурыкIоным ишапхъэхэр ыукъохи, ыпэкIэ кыкIыгъэ автомобилэу «Газелым» еутэкIыгъ. Скутерым иводитель шъобжхэр тешагъэхэ хъугъэ.

Мы мэфэ дэдэм поселкэу Инэм иурамэу Сединым ыцIэ зыхырэр зэпызычыштыгъэ, зы-ныбжэ имыкьугъэ кIэлэцIыкIур машинэу «Хюндай» зыфиIорэм риутыгъ. Мы хъугъэ-шIагъэм лажэу зилэу щагъэуныфыгъэр лъэсрыкIор ары.

Мэлылфэгъум и 3-м, пчыхъэм, автомобиль гъогу Инэм — Бжъэдыгъухъабл зыфиIорэм, къуаджэу Гъобэкъуае дэжэ, гъогу зэпызычы-штыгъэ хъулыфыгъэр автомобилэу «Хонда» зыфиIорэм щыриутыгъ, нэужым етIани маши-нэу «Хюндай» зыфиIорэр къытехъажыгъэ. Гукъау нахъ мышIэми, мы хъугъэ-шIэгъэ тхъамакIагъом ыпкъ кыкIыкIэ лъэсрыкIом а чIыплэм идунай щихъожыгъ.

Мэлылфэгъум и 4-м автомобиль гъогу Щынджый — Тэхъутэмькъуай зыфиIорэм къы-рычъэщтыгъэ автомобилэу «Фордым» кIэ-рысыгъэ водителым рулыр фэмыгъэлорышIэу IэIэIэ, машинэу зэпыригъэзагъ. Водителым шъобжхэр тешагъэхэ хъугъэ.

Гъэзетеджэхэр къэуупчIэх

Джырблагъэ хьалъэкъуае-мэ еджапIэу афашыштыр зы-щагъэууцшIэ чIыпIэр кыыхэ-гъэным тегушIэнхэу цыфыбэ къэзэрэугъоигъагъ ыкIи ащ ехылылгъэ унашъуи ашыгъ. А Iофыгъом нахыбэу уахытэ ыхыгъ газэу агъэстыгъэр зы-фэдиизыр къэзылгытэрэ при-борхэр зыгъэфедэхэрэм счет-чыкым къыгъэлъагъорэм нэ-пэмыкIэу кIымэфэ мазэхэм коэффицентыр агъэфедэзэ амыгъэстыгъэ газым ыуасэ къазэрэфалгытэрэм ыкIи зэ-ралахырэм цыфыхэр зрыгъэ-гумэкIыхэрэм итегушIэн. Ащ ехылылгъэ къэбар «гушIуа-гъоу» зы унагъо кыIулагъэр ары гъэзетым сыкъатхэ шIо-гъоу сызышыгъэр.

Совет хабзэм илэхъани ащ тетыгъ, джыры нэмылэм, Iэташъхэр аIулэжыгъап Iо-ми хъушIт. Зыфасорэр цыф хыем къымылжыгъэ шъхъэ-кIуабэ рахэу зэрэщтыр ары. Ащ зэрэтетыр, сэ сишIошIкIэ, къеушыхъаты джырблагъэ ООО-у «Адыгрегионгазым» иадминистрация цыфхэм Iоф

адэзышIэрэ иотдел ипашэу Д. А. Антоновыр зыкIэтхэжы-гъэ писъмэу къэстхырэм кIэ-тхэжыгъэхэм ащыщ кыIула-гъэм. Ащ кышцелэ газым пае чIыфэу сомэ 1346-рэ зэрэте-лыр ыкIи ар псынклэу кыты-жыын зэрэфаер. Джащ фэдэу писъмэм кышцелэ абонентым ыгу къагъэкIыжыгъэр зымы-гъэцакIэклэ пшъэдэкIыжыгъэу рагъэхыштыр зыфэдэри. Сомэ пчъагъэу къэсIуагъэр писъмэр къызыIулагъэм фэмыт-шъушIткIэ арэп, ытынуэ зыкIы-фэмыер газыкхэм телъхъа-пIэу ашIырэр шIотэрэзэнышъ ары. Джы шъыпкъэр тшIэ тшIоигъу.

Газэу дгъэстыгъэр къэзы-лыгътэрэ счетчыкыр унэ Iо-цым идгъэуцоныр тшIомытэ-рэзэу тызыкIэупчIэм къызэрэ-таIуагъэм тетэу тызекIуи, бэмэ шагум дагъэуцуагъ. Джы ежъ-хэм коэффицент горэ агъэ-федэзэ тымыгъэстыгъэ газыр къытфалыгътэ, ыуасэ тагъэты.

Газым ыуасэклэ цыфхэм чIыфабэ зэрателъыр гъэзетым

къыхиутыгъагъ. Сомэ мин пчъагъэхэр зэтезыгъэуагъэхэр шыIэх. ЧIыфабэ зэрэзIуагъэ-кIагъэр тэрэзэу тIыгътэзэ ты-къатхэрэп. Ары шъхъае, газы-пкIэр язымыгъэтырэр шыIэклэ-псэуикIэу яIэр зэрэдэир, амал зэрамыIэр арышъ, ащи игугъу пшыI хъушIтэу къытшIошIы. Арэу щытми, гушIуагъоба сомэ минипшI пчъагъэхэр цыфхэм зэрэтыжыкхэрэр ыкIи тэрэзыIоп ныIа сомэ минрэ ныкьорэ имы-кIуа пае писъмэ пхъашэ цыфым фэбгъэхъыныр.

Шагум счетчыкыр зэрэдэтым пае газыпкIэм хахъо зэрэфа-шырэм еплъыкIэу фытиIэм ты-кышыуцун. АщкIэ апэрэпшIэ тыгу къэдгъэкIыжыын счетчи-кым пылъ паспортным кыIорэр. Адыгабзэ зымышIэрэ цыф горэ еджэмэ тызыгъэгумэкIырэ Iо-фыр къыгурыIон ылъэкIынэу щытыным пае, паспортным итха-гъэр урысыбзэкIэ къатIомэ на-хышIоу къытшIошIы. «Счетчик расчитан на эксплуатацию в кли-матических условиях, соответ-ствующих группе исполнения

С 4 по ГОСТ 12997-84 (при температуре от минус 40 гра-дусов до плюс 50 градусов)».

Тэ тишъолъыр чыIэр гра-дус 40-м щехъумэ ыкIи метео-гупчэм ар къеушыхъатмэ, къэлъытакIэу агъэфедэрэм тегъэпсыкIыгъэу газыпкIэр зэрэIахырэр тэрэзэу пIыгътэн пIыэкIышIт. Паспортым итха-гъэм елгытыгъэу мы Iофым укьекIолэн хъумэ, газыпкIэр мытэрэзэу Iахэу тэлъыгъ.

IофшIаклэр цыф къызэры-кIомкIэ гурылогъошIоу щытын фаеу хэгъэгум ипашэхэм бэрэ къаломи, Iофыр нэмыкI шъып-къэу зэрэгъэпсыгъэр титхыгъэ къегъэлъагъоу тэлъыгъ. Моно-полистер зсэагъэр шъхъафы, ООО-у «Адыгрегионгазыр» ахэм ащыщ, мылькIоу кыIэ-кIахъэрэр шIомэкIэ зэпыт. Ма-ры зыпары тфамышIэгъахэ-ми, «техническэ» обслужива-нием пае» аIозэ сомэ 180-рэ унагъо пэпчъ илгъэс къэс ра-гъэты, ащ пае мыкIы къызэра-мыкIухагъэр тшIогъэшIэгъон. КъэзыкIухыхэрэри адыгэ кла-

лэх, къуаджэм щышых, укIы-тэщтыгъэх, тэри тыукIытэти ятыштыгъ.

Титхыгъэ кыыхэшъууты, ти-фитыныгъэхэр къэзылхъумэн фэе къулыкъушIэми тиеплъы-кIэ зыгорэхэр кырежъугъэ-IуалIэ тшIоигъу. Стандар-тизацияемкIэ ыкIи метрологи-емкIэ Гупчэм испециалистхэм яеплъыкIэ тыщагъэгъозагъэмэ дэгъугъэ. Демократием игъо-гу тихэгъэгу теуцуагъэу, зыте-тым тетэу тыгушIэн фаеу алыгътэмэ, гъэщтэ къодыекIэ цыфым удэлэжъэнэу зэрэщы-мытым икьэIогъу хъугъэ. Суд IофкIэ зэхэфыгъэн фэе Iофы-гъохэр IофшIаплэмэ япашэмэ апшъэ рамылхъажыным, цыф къызэрыкIом ищэIагъэ амыушэт зэпытыным, амал тэрэзхэр агъэфедэхэзэ Iоф ашIэным, бгъуитIумкIи лъы-тэныгъэ зэфэтшIызэ тызэдэ-псэуным игъо хъугъэ.

ЛЫХЭСЭ Аскэр, АПЫШ
Мыхъутар, БЭЩЭКЪО
Хъазрэт, ЕХЪУЛIЭ
Шамсэдин, КЪОШК
Хъаджэман, ХЪОКIО
Юсыф, ХЪОДЭ Шамсэдин,
нэмыкIэху нэбгыр 15
къыкIэтхэсыгъэх.

«Адыгрегионгазым» шъуиупчIэ джэуап къыретыжы

Хэбзэ унашъохэм тадэхырэп

Цыфхэм якоммунальнэ-бытовой фэныкьоньгъэхэм апае газыр алэкIэгъэхъэным и Шапхъэхэр абонентхэм агу-рыдгъало тшIоигъоу пчъагъэ-рэ ахэм яхылылгъэ тхыгъэхэр гъэзетхэм кыыхатэгъэуытх. Арэу щытми, газыпкIэр къа-лытхы зыхъукIэ фабэр къы-гъэкъужыгъэным ехылылгъэ коэффицентыр зэрэдгъэ-федэрэм фэгъэхыгъэ упчIэ-хэр аужырэ лъэхъаным абон-ентхэм бэрэ къатэу аублагъ. Ащ пае ООО-у «Адыгрегион-газым» джыри зэ шъугу къе-гъэкIыжы физическэ нэша-нэу хэлъхэм атегъэпсыкIыгъэу газэу агъэфедатгъэр зыфэдизыр стандарт шапхъэхэм арыгъэу-цожыгъэн фаеу зэрэщтыр.

Стандартхэм зэрагъэна-фэрэмкIэ, газэу агъэстыгъэм ыуасэ къаIытхы зыхъукIэ гъэ-стыныпхъэу агъэфедатгъэр зы-фэдизыр къэлъытэгъэным пае фабэу шыIэр градус 20-м, жьым давление иIэр ргутъ столбикымкIэ миллиметрэ 760-м ыкIи шынэгъаIэу жьым хэтыр процент 0-м тегъэпсы-кIыгъэу гъэфедэгъэн фае. Арышъ, фабэр къыгъэкъужы-гъэныр къэзымыгъэлэгъорэ приборхэу унэ IоцIхэм арыгъ-хэм къырадагъэм зэхьокIы-ныгъэ афамышIэу газыпкIэр алахы, сыда Iломэ ахэм къа-гъэлъагъохэрэр ышъыкIэ къы-щытIогъэ шапхъэхэм адештэ Iломи хъунэу гъэпсыгъэх.

Газэу агъэстыгъэр зыфэди-зыр къэзылгытэрэ ащ фэдэ приборыр шагум дэт зыхъу-кIэ, нэмыкI шыIэклэ агъэфедэ. Урысые Федерацием и Пра-вительство 2006-рэ илгъэсым

жъоныгъуакIэм и 23-м номе-рэу 307-рэ зытетэу ышыгъэ унашъоу «Цыфхэм комму-нальнэ фэIо-фашIэхэр зэрафа-гъэцэкIэхэрэ шыIэклэ ехы-лагъ» зыфилорэм ия 94-рэ пункт, «Цыфхэм якомму-нальнэ-бытовой фэныкьонь-гъэхэм апае газыр алэкIэ-гъэхъэным и Шапхъэхэу» Урысые Федерацием и Пра-вительствэ 2008-рэ илгъэсым бэдзэогъум и 21-м номерэу 549-рэ зытетэу ышыгъэ уна-шъомкIэ ыухэсыгъэхэм яя 26-рэ пункт зэрагъэнафэрэм-кIэ, фабэр къыгъэкъужыгъэ-ныр къыдзэмылгытэрэ при-борхэр агъэфедэхэ зыхъукIэ фабэм ехылылгъэ коэффи-циентхэр къыдалыгътэх. Тех-ническэ гъэIорышIэным ыкIи метрологием алгъэныкьокIэ уплъэкIунхэр зезыхъэхэрэ Фе-деральнэ хэбзэ гъэцэкIэклэ органым а коэффицентхэр еухэсых.

ГидрометеорологиемкIэ ыкIи тыкъэзыуцухъэрэ чIыо-псым имониторингкIэ Адыгэ республикэ гупчэм мазэ пэпчъ телъытагъэу гурытымкIэ фабэу шыIэм ыкIи жьым ибаромет-рическэ давление яхылылгъэ къэбарэу кытыхэрэм атегъэ-псыкIыгъэу коэффицентхэр къалыгътэх. Мазэм гурытым-кIэ фабэу шыIэм ыкIи баро-метрическэ давлением тегъэ-псыкIыгъэу яIэтыгъагъэкIэ чIыпIэхэр зэрэзетекIыхэрэр къыдалыгътэзэ, Адыгэ Респу-бликэр климатическэ шъолъы-ритIоу агошчыгъ (хым ебгъэп-шэн хъумэ, Мыекъуапэрэ Мые-кьопэ районьырэ зытесхэ

чыпIэм илгъагъэ метри 190 — 290-м нэсы, адрэ рай-онхэр зытесхэ чIыпIэхэм ялгъагъэ метрэ 30 — 190-м шIокIырэп). Ащ фэдэ клима-тическэ шъолъыркхэм шагу IоцIым шыIэ приборхэм апае мазэ пэпчъ телъытагъэу зы ко-эффицент агъэфедэ.

Техническэ гъэIорышIэ-нымкIэ ыкIи метрологиемкIэ Федеральнэ агентствэм Адыгэ Республикэм пае илгъэсныкьо къэс фабэм ехылылгъэ коэф-фицентыр климатическэ шъолъыркхэм атегъэпсыкIыгъэу егъэнафэ фабэр къыгъэкъу-жыгъэныр къыдзэмылгытэ-рэ приборхэр зыгъэфедэхэрэм газэу агъэстыгъэр зыфэдизыр стандартхэм адиштэу гъэпсы-жыгъэным пае.

Адыгеим имызакъоу, мы Iофыгъор Краснодар крайм щыпсэххэрэми къалэтыгъагъ, Iофыр судым нэсэу къыхэ-кIыгъ, ау суд практикэми а екIоллакIэр зэрэзэрэзыр къыу-шыхъатыгъ. Зигугъу къэтшIы-рэ коэффицентыр гъэфедэ-гъэным хэбзэ шэпхъэ тэрэз зэрэпылгыр къаушыхъатыгъ УФ-м и Апшъэрэ суд 2007-рэ илгъэсым мэлылфэгъум и 3-м номерэу КАСО 7-288-рэ зытетэу ышIы-гъэ унашъом, УФ-м и Апшъэрэ суд и Касса-ционнэ коллегие 2007-рэ илгъэ-сым бэдзэогъум и 18-м номерэу КАСО 7-288-рэ зытетэу ышIы-гъэ унашъом, УФ-м и Апшъэрэ суд 2008-рэ илгъэсым мэ-къуогъум и 11-м номерэу 18-ГО 8-13-рэ зытетэу ышIы-гъэ Определением.

Арышъ, ООО-у «Адыгге-регионгазым» шапхъэхэр ыуко-хэрэп. АбонентхэмкIэ мы Iо-фым нэмыкI хэкIыпIэу иIэр шагум дэт счетчыкы агъэф-дэхэрэр фабэр къыгъэкъу-жыгъэныр къыдзэмылгытэрэ приборхэмкIэ зэблахъунхэр ары ныIэп.

ООО-у «Адыгрегионгазыр».

Бгъэхалхъэхэр аратыжыых

Джэджэхъэблэ чIыпIэ псэу-пIэу чыIэгъушIэлI къызыхуы-тэрэм ипашэу Уджыхъу Алыгъ къызэрэтиIуагъэмкIэ, заом хэ-лэжыагъэу, ащ иветеранэу чIы-пIэ коим ичылагъохэм зы нэб-гыри адэсыжъэп. Къутырэу Го-родскоим заом иветеранэу дэсыгъэ Александр Малхасо-выми гъэрэкIо идунай ыхъо-жыыгъ.

— Ауми зэо мэхъаджэу нэ-мыщ техакIохэм къыташIы-лэгъагъэм щыфэхыгъэхэм, ащ хэлэжыагъэхэу къэкIожыыхи зидунай зыхъожыыгъэхэм ялфыгъэхэр, акъош-Iахылы-хэр, лыгъэгъэ зэо бэлахъэм къыныгъоу къызыдихыгъэхэр зынэгъу IлэкIыгъэхэр мымакIэу непи тикъуаджэхэм адэсых, — еIо чIыпIэ коим ипашэ. — Арышъ, заом иветеранхэр ти-мыIэжъэхэми, ащ тхъамыкIа-гъоу къытфыхыгъэхэм ятыр-къохэр егъашIэми кIыжышIт-хэп, гууз-лыуэуу къыкIэлъы-кIуагъэхэр ащыгъушIэштхэп.

Хэтырэ цыфы зыгъэлъыш-рэр, зыгъэпытэрэр кIыбдэтэу иIэр ары. Нэмыщ техакIохэр зэхэкъутэгъэхэмкIэ зышIуагъэ къэкIуагъэр хэти ешIэ — тидзэкIолIхэм акIыб дэтхэу къа-лэхэм, къуаджэхэм, станицэ-хэм адэсыгъэхэр, танкхэр, са-молетхэр, нэмыкIэу фронтным ищыкIагъэхэр къэзышIышты-гъэхэр, чIыгур зылэжышIты-гъэхэр, ежъхэр гъаблэ егъалIэ-хэми, тидзэкIолIхэр гъомыла-пхъэ шызымыгъаIэщтыгъэхэр арых.

Джахэм афэдэхэу зэо лгъэ-хъаным Джэджэхъэблэ чIыпIэ псэуипIэм ичылагъохэм ащы-псэурэ тыловики 108-мэ ТекIо-ныгъэр къызыдахыгъэр илгъэс 65-рэ зэрэхъурэм фэгъэхыгъэ медальхэу къыдагъэкIыгъэхэм афэдэхэр къафагъэшъошагъэх. Ахэм афэдэ бгъэхалхъэхэр Джэджэхъаблэ, Тэухъаблэ, Го-родскоим ащыпсэххэрэм

афэгъушIохэзэ аратыжыыгъэх.

Джы къэнагъэр Къунчыкъо-хъабл. Ащ тылым щыIэгъэ нэб-гырэ 45-рэ дэс. Культурэм иунэ-хэу Джэджэхъэблэ коим итхэм яIофышIэхэм мэлылфэгъум и 9-м а чылэм мэфэкI концер-тышхо къышцатынышъ, ащ заом илгъэхъан къуаджэм щы-лэжыгъэ нэбгырэ 45-р агъа-шIохэмэ, алыгъэхэзэ къафа-гъэшъошэгъэ бгъэхалхъэхэр шаратыжыынхэу ары.

Ахэм ащыщхэми ягугъу къытфыхыгъэ Уджыхъу Алыгъ. Пэнэшъу Хыисэ ылгъэгъанджэ зэрытым ышъхъэ итэу зыфа-Iорэм фэдэу нэмыщхэр тыхэкъу зырафыжыхэм IофшIэныр ри-гъэжыгъагъ. Ыныбжэ зекъум шофер сэнэхъатыр зэригъэ-гъоти, пенсием окIофэ Iоф ышIагъ. Ащ икьоджэгъоу Хъо-кIо Хъазрэти ылгъэклэ къыгъэ-нагъэп. Киномеханикыгъ, зы-фагъазэрэр ышIэзэ кыыхыгъ, Рязанскэм дэтыгъэ пщэжыехэу заводым ипэщагъ, нэужым Къунчыкъохъаблэ иадминист-раторыгъ.

Джащ фэдэхэу зигугъу къэ-шыгъэхэм фаехэм ащышых Джэджэхъаблэклэ Джанхъот Юсыфи, Тэухъаблэклэ Гъонэ-жыкьо Сахиди, Городско-имкIэ Александр Бобриковы-ри. Ахэр зэпкыгъэ-лэгъухэу, аныбжыкIэ илгъэс 80-м къе-хъугъэхэу щытых. Нэмыщхэр тыхэкъу зырафыжыыхэм ныб-жыкIэ дэдэхэу механизаторэу IофшIэныр рагъажыи, пым зэщигъэкъоугъэ мэкъу-мэщыр зыпкъ изыгъэуцожыыхэрэм ахэтыгъэх, альэкIыфэ чIыгум аIэ хэлъызэ къахыгъ, ящыт-хъуи арагъэIуагъ, бгъэхалхъэ лгъапIэхэри къафагъэшъоша-гъэх. Ахэм къахэхъуагъ джы къаратыгъэ медалэу ТекIоны-гъэр къызыдахыгъэр илгъэс 65-рэ зэрэхъурэм фэгъэхы-гъэри.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

ЗАОМ КЪЫКІЭЛЪЫКІОГЪЭ ТХЪАМЫКІАГЪОХЭР АЩЫГЪУПШЭХЭРЭП

Теуцожь районымкІэ къуаджэу Пэнэжыкыуае шыпсэурэ Ехьулэ Къутасэ бэ къэзылэгъугъэ ыкІи зыпэкІэкІыгъэ бзылфыгъэ Іуш. 1927-рэ илъэсым къэхъугъ. Цундышкымэ япхъу. Ятэу Сахьидэ колхозник къызэрыкІоштыгъ, ыныбжыкІэ хэклотагъэу, илъэс 49-м къехъугъагъэми, заом ащи шыфэхыгъ. Зым нахь адрэр нахь цыкІоу кІэлиблэр янэ къылыгъэуагъэ.

Ащ ыпкэ къыкІэу анахьыжэу Курорэ Къутасэ цыкІоу нэмыщхэр къызэсхэм яблэнэрэ клас-сым ихъэгъагъэмрэ янэ тхъамыкІэм ренэу Іэпылэгъу фэхъуштыгъэх. Пый мэхъаджэу къэ-кІуагъэр къуаджэм зэрэшыгъу-шагъэри, ащ бзэдэжшлагъэу шызэрихъагъэхэри непэ къызы-нэсыгъэм Къутасэ шыгъупшэхэрэп.

Нэмыщ техакІохэр чылэм зыдафыжхэм пшэпшэжыитІури еджапІэм чІэхъажыгъагъэх, ау еджапІапкІэ атын Іэпті къы-чІагъэкІыгъагъэх. Ащ ыуж Куко къоджэ Советым Іоф шышІэнэу рагъэблагъэ, етІанэ колхозэу Сталиным ыцІэ зыхьырым икІа-довой тырагъэтІысхэ. ТэкІурэ ащ Іоф шышІагъэу, дакІоу хэ-лэкъое нысэ зыхьукІэ, колхо-зым ипашэхэр къыкІэлъагъэх, илъэс 16 нахь зымыныбжэ Къу-тасэ «тэ тыфсакышц, тыдэлэшт» янэ къыраІошэ, ышпхъу на-хьыжэ ычІыпІэ 1943-рэ илъэсым рагъахэ.

А илъэсхэр къыныгъэх. Зео-ужыгъ. Цыфмэ ялэжыгъэ шы-лагъэп. Ащ къыкІэлъыкІуагъ-гъэблэххори. Джа лэхъэнэ къынхэм укладовщикыныр псынклэгъуагъэп. Цыфхэм иушІуагъэ ябгъэкІын, кладово-им къыхэрэ тІэкІуми уфэса-къын, ащкІэ уипшэрылгъэр рыбгъэкІэнхэ, пашэхэми загу-рыбгъэлон фыгъэ. Джахэр ып-шэ ригъафэхэ, а ІэнагІэр илъэс зыбгъушІэ ыгъэкІагъ пшэ-шэжыые ныбжыкІэм.

— Тхъамэтибгъумэ Іоф адэ-сІагъ, — еІо Къутасэ. — Илъэс къэс зэблахъуштыгъэх. Гъэсэ-ныгъэ зилэхэр мэкІагъэ. Ауми анахьыбэрэ тетыгъэхэу зыцІэ къесІоштыгъэр Хъут Исмахыл, Хънахъокъо Сэфэрбий, Гъонэ-жыкыо Къэсэй.

1947-рэ илъэсэу анахь зы-шыгъэблэххуагъэм Къутасэ унагъо ехъэ. Шъхъэгъусэ фэхъу-гъагъэр бгъэхэлхъэ лъапІэхэр зыбгъэ хэлыдыкІыхэу заом къыкІыжыгъэгъэ Ехьулэ Сэ-фэр. Ащ ІофшІэнымкІэ енэкъо-къугъуаеу шытыгъ, иунагъо дэлэжэнымкІэ, янэ-атэхэм къы-нэу альэгъугъэр аригъэІотэ-жыным фэшІыкІэ зышъхасын шылагъэп. Ащ дыригъаштэу ла-жэщтыгъ кІэлэцІыкІу садикым пашэ фашыгъэ Къутасэ. Нэу-жым игуащи, ипці аныбжыкІэ хэклотагъэхэу, уналэ атебгъэтын фаеу, ежыри сабийхэр зэкІэ-лэыкІохэу къыпыфэхэ зэхъум хэбзэ ІофшІэныр ыгъэтІылы-жыи, кІалэхэм япІун зыфигъэзэ-жыгъагъ.

Сэфэррэ Къутасэрэ унэгъо дахэ зэдашІэнэу янасып, ямалы, яакъылы къылыгъэ. Нэбгыри-тІумэ лъфыгъий зэдагъотыгъ, ІофшІэныр адыгагъэмрэ ягу-нэххэу зэдәпІугъэх, дэгъоуи рагъаджагъэх. ЗэкІэри цыфы-шІухэу, хэбзэ ІофхэмкІэ чанхэу шытых, унагъохэри ялэх. Ами-

рэ благъэу тымышІэрэми, игугъу дэгъу ехъукІэ зэхэтхырэп. Мые-къопэ ДСУ-3-м иинженер шъхьаІ, Урысыем изаслуженнэ псэолтшІ.

Япхъуибылэм ащышэу плІыр нахь благъэу сэшІэх. Хъаджэт Шэндикъо дэтыгъэ былымгъэ-пщэрыпІэ совхозым иагроном шъхьаІу сызышэтым бухгалтер-иерм шылажыгъэщтыгъ. Дэхнагъо тиныбджэгъу нахьыкІэу Шэртэнэ Альи ишъхъэгъус, имыхъамели сшхыгъэ. Марыет цыф бэдэдэ мафэ къэс къызэолІэрэ райгазым икассирышгъ, ищытхъу ехъу аригъаІорэп. Щамсэт тэ Нэхә-хэмкІэ тинысэ, район админист-рацием щэлажэ. Джащ фэдэу хъупхъэх, ІорышІэх, зыхъха-гъэхэм, зыдэлажыгъэхэм агурІох Гоцнагъуи, Хъарыети, Саиди.

Къын макІэп зигугъу къэт-шырэ Къутас ылгъэгъугъэр. Ишъхъэгъусэу Сэфэр пасэу идунай зэриухыгъэм ыгу кье-гъэцІыкІу. Ау илфыгъэхэр, ахэм къақІэхъуагъэхэр ыдэжэ къызыкІохэкІэ, зэкІэ зэо-гъэб-лэ лэхъанхэри, нэужыми къы-ныгъоу зыукІагъэхэри шагъэ-гъупшэжыы.

Игуагъэхэм ащыщ пшэшэ-жыы ныбжыкІэ дэдэу Іоф-шІэныр ригъажыи, лыжыгъэу нэмыщ техакІохэм зэагъэкъо-гъэ мэкъу-мэщыи зыпкэ изы-гъэуцожыгъэхэм ахэту Іоф зэришлагъэр хабзэм зэрэзхи-шыкІыгъэр, кІэлабэ зилэ ным къынэу ылгъэгъугъэм уасэ къы-зэрэфішыгъэр. Ащ ишыхъат 1958-рэ илъэсым «Медаль мате-ринства» зыфІорэр, 1965-рэ илъэсым орденэу «Материнская слава» зыфІорэр къызэрэра-тыгъэхэр. 2000-рэ илъэсым ным и Мафэ ехъулэу медалэу «Адыгеим и Шыгъуэхэ» зыфи-Іорэри къыфагъэшшоагъ. Ііхх медальхэу «ІофшІэным ивете-ран», ТекІоныгъэр къызыда-хыгъэр илъэс 50, 60, 65-рэ зэ-рэхъугъэхэм афэгъэхыгъэхэр.

Ехьулэ Къутасэ «Адыгэ ма-къэми» иныбджэгъушІоу къы-чІэкІыгъ. Ащ фэшыхъат ыгу рихьырэ тхыгъэхэр къызэры-хъэгъэ гъэзетхэр мымакІэу ыгъэтІылыгъэхэу зэриІэхэр. Ахэм ахэтых ежэ фэгъэхыгъэ-хэр илъэс зэкІэлъыкІохэм къы-зэрыхыгъэ номер зытІури. Ежэ къызэриІуагъэу, лъапкэ гъэзетыр ренэу яунэ къехъэ, непэ къызнэ-сыгъэми ар къызышыхыштыгъ ежэ шыс, зэ еджэми ригъэкъу-рэп, ыгу рихьыгъэр егъэтІыль-хэш, етІани кІеджыкІыжыы. «Синасыпшъ «Адыгэ макъэр» къыдэкІы. Ащ сишыІэныгъэ лъегъэкІуатэ», — икІэухым къытиІуагъ ащ.

Джы мы тхыгъэр къэдгъэхъа-зырынэу зыкІэхъугъэри къэтІон. Ежэ Къутасэ иІэпэрытхэу Те-кІоныгъэр къызыдахыгъэр илъэс 65-рэ зэрэхъурэм ипэгъокІэу икъуаджэу Пэнэжыкыуае нэмыщ-хэр къызыдэхъэхэм хэбзэнчъэу зэрэшызекІуагъэхэм, ащ жъа-лымыгъэу шызэрэхъагъэхэм, цыфхэм къынэу шарагъэлэгъу-гъэм афэгъэхыгъэ тхыгъэ Мые-къуагэ сагъэхынэу къызысатыр ары. Сызеджэм ижабзи, икыэ-ІотакІи сыгу рихьыгъ, ау шысэ-хэр хэтыгъэхэп. Арыти, ыдэжэ сыкІуи, итхыгъэ хэхъоныгъэхэр фэшІыгъэх.

— Пэнэжыкыуае егъашІэми район гупчэу, чылэ гъунэгъухэ-

ри къепхыгъэу шытыгъэ къехьы, — еІо Къутасэ. — ДэхэцІыкІоу тэпсэу, тэлажэ тІозэ, 1941-рэ илъэсым нэмыщ техакІохэр ти-къэралыгъо къытебэнагъэх. А лыгъэгъэчэу заоу илъэситфэ кІуагъэу, тицІыфыбэ, тымылку-бэ зыхэкІодагъэм итыркъохэр непэ къызнэсыгъэм тфэгъэ-кІыжыгъэхэрэп. Арышгъ, а лэхъа-ным, нэмыщхэр Пэнэжыкыуае къыдахъэх, мэзихэ зыщэхъу-шІэхэм дэхъуагъэхэр зэкІэми ашІэми, ТекІоныгъэр къызыда-хыгъэр илъэс 65-рэ зыщыхурэм джыри зэ агу къэзгъэкІыжыы сшІоигъу. МэшІо лыгъэр агу-тэкъоу къыдэлъадэх, зым иша-гу, адрэм ихатэ бомбэхэр къы-дадзэхэзэ, цыфхэр агъэшынэ-штыгъэх. Ежхэм зэкІэ къафэ-нэжыгъэм фэдэу райисполко-мыри, еджэпІэшхори, нэмыкІ ІофшІаплэу дэтыгъэхэри зэлау-бытыгъэхэу ачІэсыгъэх. Пый мэ-хъаджэм ымышІІэнрэ зэблэнэрэ шылагъэп.

Корр.: Ащ фэдэу бомбэхэр зыхатэ къыдэфэгъагъэхэм ацІэ кылоба.

Е.Къ.: Зэрамыку Мыхъутари, Хъахъужэкъо Шумафи, нэ-мыкІэхэми яхатэхэм бомбэхэр къадэфэгъэх. Джащ фэдэу чылэм дэхъыкІыгъэр бэ. Окопхэр зэкІэмэ ялагъэх. Шынагъо къэ-хъумэ ахэм тачІэпшыхъажы-штыгъэ. Ащ фэдызым тјанэ тхъамыкІэр (кІэлиблэу тырилагъ) къытажэти, ежыри къыгъэтІыс-хъажыштыгъ.

— Нэмыщхэр къэсыхэ зэхъум районым ипэагъэхэр партизан отряд зэхачи мэзым хэхъажы-гагъэх. Чылэм дэкІынхэу зэхъум пийм зэрырамыгъэгъэфедэштгым фэшІ шъхьалыри, дэгъэшІ за-водыри агъэстыгъагъэх. А лъэ-хъаным сыныбжыкІагъэми, от-рядым хэтыгъэхэу зигугъу къашІыштыгъэхэм ащышхэр сшыгъупшэхэрэп. Ахэр Кулешо-выр, Пшыхъожыр, Цундышк Хысэ, Іэшыпнэ Ахьирэ, БатІыш Ахьирэ, Чэсэбий Пыикъо, нэмыкІхэри. Партизанэу мэзым хэсыгъэхэм чэци мафи ялагъэп, пыр агъэрэхъагыштыгъэп.

Корр.: Партизанхэм ащышхэр нэмыщхэм къаубытыгъагъэхэу, ауКІыгъагъэхэу зэралорэр шып-кыа?

Е.Къ.: Шыпкыа. Къаубы-тыгъэ типартизанхэм машэр арагъэтІи ауКІыхэзэ рагъэфэ-жыгъэх. Ар зыщыхъугъэр къу-тырэу Кочкиным укІо зыхъукІэ ИкІыгъожыер зыфалорэм дэжэ. Тыгъэгъэзэ хъасэу Іуамыхы-жыгъэм хашэхэ ауКІыгъагъэх. Нэбгырибл хъуштыгъэх. Нэмыщ-хэр чылэм зыдафыжхэм ку пчъагъэкІэ кІохи, къычІахы-жыыи, ПкІэшэ Іушэ Іут ти-кэхалэу шагъэтІылыжыгъэх, мыжыо сыни тырагъэуцуагъ. Ау

гукъаор хабзэм ылтэныкІокІэ ащ зи зэрэпымылтыжыер ары.

Нэмыщ техакІохэм зашхыхъа-жыштыгъэ, Пэнэжыкыуае ахэм мыхъо-мышІэу дашІыхъагъэр ащ шыухыгъэ хъурэп. ЫпшэкІэ къызэрэщысІуагъэу, полицаеу чылэм дэсыгъэр дэфэжышты-гъэп. ПартизанкІэ е ахэм адэла-жэкІэ зэгугъэрэ цыфхэр шы-палтэнэу тикъуаджэ игупчэ ит паркым идэхъапІэ дэжэ пылэ-пІилІэ шагъэпсыгъагъ.

Корр.: Ащ шыпалыагъэхэм уащыгъуазэмэ тыгу къэгъэ-кІыжыгъэбэ? А хэкІэ-къокІагъэр зезыхъагъэр зэрэпсэгъэхэр ренэу уумысыныр яфэшъауш.

Е.Къ.: Мы зигугъу къэсшІы-штыр зымышІэрэ районыр хэгъэкІыри, адыгэ шьолырыми исынэп. КъэсІотэщтыр сэ слэ-гъугъэу шытэп. Тэщ фэдэ ныб-жыкІэхэр хэгъэкІыри, акъош-Іахылыхэри, ныбжышхо зи-Іэхэри рагъэкІолІэгъагъэхэп. Ау чылэм шыхъугъэ гухэкІ тхъа-мыкІэгъо къэбарыр псынклэу унагъо пэпчэ лыІэсыгъагъ. ПылпапІэр хурэябзэу нэмыщхэм ямызакъоу, ахэм адэлэжыерэ жандармэхэмкІи къэдзыхъагъагъ. Ащ уекІолІэн плъэкІынэу шы-тыгъэп.

Палтэнэу шытыгъэр нэбгы-риплІ: Сорокинхэм яунагъорэ (янэрэ ыпхъуитІурэ) Очэпшые шыщ бзылфыгъэу кум кІэ-псэхокІэ пышІагъэу къыра-цІлагъэмрэ. Сорокинхэр па-лэ зэхъум ящэнэрэ къыпы-зыжыгъагъ, ащ пае къэмынэу а бзылфыгъэр полицаим пи-лэжыгъэ.

Мы бырсыр лэхъаным очэп-шые бзылфыгъэу кум исэу чэ-зыур къызынэсынэу шытым по-лицайхэм ащыщ екІуалІи: «Сыд узпэсыр. Мы чІыпІэм пшъхэ Іух», — къыриІуагъ. Адрэми къэушыгъэм фэдэу зыкыпхъуа-ти, гу къызІэпышІыхыи, мыдрэ-хэр бырсырэу зигугъу къэт-шыгъэм хэтыфэхэ, икІэлэцІы-кІуи ылыгъэу унэ къогъухэмкІэ чылэм хэхъажыи, зымы къыубы-тыжыгъэп.

Зэо лэхъаным пый мэхъа-джэм мэзихэ тызэІыгъым тичылэ гупсэу Пэнэжыкыуае нэмыщэу, ахэм къадеушэкІыхэрэм афэдэ-хэу дэсыгъэхэм афэдиз нэмыкІ къуаджэ горэми шымылагъэу къысщэхъу. Ахэр район гупчэм икъулыкъушІаплэщтыгъэхэм ачІафэщтыгъэхэп. А псэуэм ашхыштыр чылэм къыдэкІын фыгъэгъэ. ЕтІани ахэр къыоупчІы-жыынхэу, яптырэм къэзэгынхэу шытыгъэхэп. Ежыхэми зыфаеу альэгъурэр (мэлыми, чэтыми, чэ-мыми) аубытыгъи дащыштыгъэ. Зыгорэ япІон уфитыгъэп, уаукІыштыгъэ. Чыгур ашта-гъэти, зэкІэ тетыри, къуаджэм дэ-тыри, дэсыри, дэлъыри ежхэм яеу къащыхъуштыгъ.

Джауштэу псэухэзэ, унэгъо тхъамыкІэхэм зи ямылэжыу къагъэнэгъагъэх. Ащ нэужым цыфхэм зыкыалэтыжыын, яуна-гъохэр зыпкэ рагъэуцожыынхэ амылэкІыгъэ гъэблэххори а бэлахъэм къыкІэлъыкІуагъ. 1943-рэ илъэсым колхозым икІа-довщикэу сыщытыгъэти, а тхъамыкІэгъо отэрэу сикъо-джэгъухэр зыхэтыгъэхэр, ахэм ащэчыгъэ бэлахъэр зыфэдагъэр сынэгъу кІэкІыгъ. Алахъым чэщ къэси селтэІу ащ фэдэ гузэ-жогъу къытІэхъухъэхэрэм ари-мыгъэлэгъуажыныу.

Цыфхэм ашхын зэрамыІэ-жыым ыпкэ къыкІэу зыгъэлэнхэ ылтэкІышт уц лъапсэр агъэфэ-дэщтыгъэ. Гъаблэм ыгъэлІэрэ тхъамыкІэхэр фыгукІэ горэ аІуфэным шыгугъыхэу пчэдыжэ нэфшъагъом кладовоим къа-кІоштыгъэх. Ащи иль хъатэ гущи шыІэщтыгъэп. Макух, шрот ку-хэ горэ къащэмэ, ащ лыпытэу зэбгырахыштыгъ.

Мафэ горэм шрот кухэ къа-шагъ. Ау ащ мыжъуи, апчи хэ-мылтыжэ шыІэпыш «цыф епты хъуцтэп, ыгъэлІэшт» аІуи къыс-фагъэпыти, зыгорэ зыхъукІэ хъапс сызэрашІыштыри къы-саІуи, актхэри экземплярищэу зэхагъэуцуи сыкІагъэхъажыи, колхозыми сэри зырыз къыт-фагъани, ежыхэми ящэнэрэ зыдаштэжыи кІожыгъэх. Бэ темышІэу кІэлабэ зилэ бзылф-ыгъэ горэ шалтэр ылыгъэу къэкІуагъ. «СикІалэхэр гъаблэм егъалэх, зэхэгъолхъагъэу шылтых, мы къащагъэм шыщ къысэт, сымыхъуи сыкІожы-штыгъ», — еІо. Сэрэу плэгъу-рэм естын сыфитэп, сыкІа-гъэхъажыи дэкІыжыгъэх, зыгорэ къяхъулэмэ сагъэтІысыштышъ сэщынэ. Бэрэ тызэнэкъокугъэу, столэу шытым бзылфыгъэр кыкІэкІэлунки къылуиыгъэклоти, къыдэхъагъ, шалтэм из ышІи кІожыгъэ. Сыгызэ сыкъэкІо-жыгъ, чэщ реным сычыныгъэп. Ыгъэлэнхэм сытечыныхъагъ. Нэф зэшъым сыдэІуащэзэ сыдэкІыгъ. ЗэкІэ рэхъат зэхъум сыгушІожыгъагъ. Ащ фэдэ тхъапш тапэ къыкІыгъэр. Ащ фэдиз бэлахъэр къытфэзыхы-гъэр лыгъэгъэчэу заоу нэмыщ теха-кІохэм къыташІылІэгъагъэр ары. Джары тикІэлэ ныбжыкІэ мил-лион пчъагъэ унагъо ашІэнэу игъо имыфэхэу зыхэкІодагъэр. Непэ къызынэсыгъэм зилыхэр, зятэхэр, зышыхэр фэхыгъэхэр мэшыгъоох. А зэо мэхъаджэм шыфэхыгъэхэр егъашІэми зы-шылдгъэгъушхэ хъуцтэп. Ахэм джэнэт лъапІэр Тхъэм къариты-нэу тафэлъэІо зыптыгъ фае.

Заом псаоу къыхэкІыжыыи, унагъо ышІэжыныу зынасып къыхъыжыгъэхэри макІэп. Ау ахэми заом бэлахъэу шашэчы-гъэм, тыркъо мыхъужыныу къа-тыришагъэхэм апкэ къыкІыкІэ ядунай псасцэу ахъожыгъ.

Заом иветеранэу къэнагъэр макІэ. ТекІоныгъэр къызыда-хыгъэр илъэс 65-рэ зыщыхурэм ахэми, шъузабэхэми, тылым шылагъэхэми хабзэми, тэри тфэлэкІыштыр афэтІшІэныр, агу къыдэтщэныр, фэхыгъэхэм ясаугъэтхэм митингхэр ащызэ-хэтцэныр, къэгъагъэхэр акІэ-рытІыхъаныр, ахэр шІукІэ, дахэкІэ тыгу къэдгъэкІыжыынхэр типшэрылэ.

*Дэгушылагъэр
НЭХЭЕ Рэмзан.*

Сурэтым итхэр: Ехьулэ Сэ-фэррэ Къутасэрэ.

Партизаным ичэшлус

ПЭНЭШЪУ
Хьазрэт

Ютэжь

Нардомым ипчэ кьызэрэлуахэу, кӀэлэцӀыкӀлүхэу кьачыхьэзэ унэ кӀыхьэ кӀыбым шыджэгущытӀгэхэм янэплэггэу кьыпэ-шлофагъ сыхьатым кьехьуггэу полицайхэр зыпыхьэггэ партизаныр ынэпкь-пэпкь зэхэкьутаггэу кьызэрэчӀашыггэр. Шхонч кьэцаггэр ылыггэу полицаир ыуж ит. КӀалэхэм мыщ дэжыым яджэгун зэпаггэу. Агу зыфэггүр партизаным фэрэзаггэх: шьэфгэу шьхьанггүпчэм екӀошгылӀэхэти (тӀкӀу тешӀ кьэс ар зыгорэм пшӀэрылӀ фашӀы-щтыгъ), хьурэр зэраггашӀэ-щтыгъ. Сьд зырашӀи, партизаным зи кьафилуаггэп. Джь мары хьамбарым радзэнэу ащ. Ащ фаггэзаггэр улаггэу телхэм сэкьатныггэ ахэзыи, кӀэлэ быным кьыфэзыггэзэжыггэ ти-чылӀлыр ары. ТичылӀ кьодыа, тимахьлэу Мос. Партизаным еуаггэхэр нэмыкыггэх. ПӀыакӀоу дгъакоштыггэхэм ари аггэунэ-фыгъ. А зымкӀэ Мос фэрэзэхэм зыкьысфаггэзгъагъ: «КӀо, ыуж ихь, амал илэм еггэтӀупшыжь...» Нахь лушылоу тхэтыхэм пшӀэ-рылӀ кьысфашӀыгъ: «Ар зыда-тӀупшыжыи шьӀлӀ, ау тхьамыкӀэм чэшлус фыуиггэхьы-нэу елӀэу. Сьд пӀуаггэми шьуи-махьлэ. Яджэ окӀо, чэшырэ укышыгӀэу кьыхэкӀы...»

Синьбджэггү гүлӀггүшӀэхэм гу кьызӀэпысэггэшӀыхьагъ. Нардомым иджабггүкӀэ кьэзыггэзэр гьогум зэрэтэхьэху, партизанымр Мосэр ауж силӀэдагъ. СазерӀахьэу, селӀгӀоу сифе-жыагъ:

— Мос, Тхьэм пае, мы парти-заныр тӀупшыжыба!

— Армэ гьэшӀлӀггонхэр кьэо-ло о, уатӀупшыжыи нэмыщмэ уаубытына!

ТӀкӀу кӀотаггэху, зиплӀыхь-зиплӀыхь, иджыбӀ илӀэжыггъ, хьэдэн фыжь кьысфичишгъ:

— Ма, партизаным ет, ынэгү лӀэу телыр тырерӀлӀэкӀыкӀ.

Чэфым тамэ кьызгуйггэкӀа-ггэу, партизаным сечӀэллагъ: «Возьмите тряпку...» — есӀуагъ.

Кьытфэразу, зэ кьызӀплӀэ-кӀи, ыпэ риггэхьугъ. Хьамбар-хэр чыжыаггэхэп. ТыкьэсынкӀэ метрэ шьэныкьо нахьыбӀ кьэмы-наггэу Мосэ зыкьысфиггэзагъ: «Сауж икӀ... ЗыкьымыггэлӀэ-ггү... Тхьачэт кьэфыжыггэо мэху. Уянэж кьыплӀэхьоу кьы-чӀэкӀын».

Мосэ кьылоггэ гушӀыггэхэм чӀэггӀлӀлӀыггэу ахӀлӀыггэр мыщ дэжыым кьэсыубытыгъ. Хьамбархэм тиунэ апӀблӀгъаггэ-ти, ськьечӀэжыжыггэ фэдэу зысшӀыгъ. Мосэ хьамбархэм за-хэхьэм, псынкӀэу чэу кьоггум зестыгъ, хьамбару партизаныр зычӀидзаггэр ззгъаши, таджэ ськьэсыжыгъ.

— Нына, нына! — сӀо, жьы кьысӀумыкыжыу. — Партизан тхьамыкӀэр хьамбарым чӀадагъ. Мос ары шхончыр тешӀэггэу кьэзышаггэр.

— Фиты гуш пшӀошӀа ышӀлӀ-ымышӀлӀным, фэмыхьоу полицай-хэм ахаггэхьагъ.

— Нына, ошӀа сэ Мосэ кьы-сиӀуаггэр: «ЗыкьымыггэлӀэггү... Тхьачэт кьэфыжыггэо мэху...»

— Е-о-ой, е-о-ой, зэо мыггү! — тянэж хэшӀэтыкыгъ. —

Тхьачэт закьохэм ар афэгумэ-кыггэп.

Тигупшысэхэр зэрэзтефэхэр ситгэрэзу, сянэж ыкуашӀо зезггӀпкыгъ.

— Кьызгүрылуагъ, кьызгү-рылуагъ, — ылуи партизаным пае чэшлусыр ыггэхьазырэу фе-жыагъ.

Кьоеггүгъ, лыггэггүгъ, хьа-лыггү бзыггэ заул алоу хьэдэн кьабзэм кьыкӀоцӀишыхьагъ. Кьысхьемышынэу мӀлышом хэ-шыкыггэ джэдыгоу сщыггым риггӀкӀугъ. АдыкӀэ сшӀлӀн фаем дэггюу сышыггэзагъ. Титхьачэт-хэм хьамбархэр якӀуапӀ, пхӀэ пыхыкыггэ лӀаггэху ахэр зы-тетхэм ошх кьещы хьумэ якӀлх, упхьоху алыапсэ етых, есых, щыкӀлӀцӀыхуи кьыхэкӀы. Хьам-бар джэхашом шьуаехэм ггуа-нэу фашӀыггэхэм коцыр, натры-фыр кьарэтэкъу, титхьачэтхэм яшӀлуггожь. ПэсакӀор бэрэ кьа-хэо шьхьае, нэдӀплӀыпӀэ зэра-гготэу хьамбарчӀлӀгъ зашӀыжы. ЗызаггэшхэкӀыхэкӀлэ, кьаоху чӀэсых. Чы кӀыхьэ сӀыггэу хьам-бар чӀлӀггым сычӀлӀпшыхьэ, сы-макьэ зггӀлӀггэу, кьычӀлӀсэфы-жыых.

Ау непэ адрэ мафэхэм афэдӀп. Кьэрэггүлэр ухэтми кьыплӀы-плӀэнэу хьушт. Ауштэу шымы-тыггэм, партизаныр зычӀадзггэ хьамбарым ипчэу лункыбзэкъ-бышхо зылулӀыр зэпаггэш, чэшлусу фэхьыггэр зэкӀлэ зэт-у ептын плӀэкӀышт. Ар сӀ-шӀлӀш, Мосэ игушӀыггэу «зыкьы-мыггэлӀэггү» зыфилуаггэр зы-щызггэггүпшӀэрӀп. Сакьыны-

ггэу, тхьаггӀпшыггэу шьӀлӀр зэ-кӀлэ зггӀфедэн сугухӀл.

Сьдми тхьачэткьэфыжь се-жыагъ. КьызыхьэсымыггӀэггэу, орд тӀкӀу хӀсӀукыггэ, хьамбар-хэм альэныкьо зесэггэхьы. Кьэ-рэггүлэр сымылӀэггүггэми, пчӀэм сылухьанэу есугггэп. Джа бэрэ зэрэсшӀлӀ, ськьызэ-ральггэу, зысыуфггэ хьамбару партизаныр зыдэсым сычӀаплӀэ-щтыгъ. Зи слӀэггүггэ щымы-лӀми, «кур, кур» сӀозэ, хьамбар чӀлӀгъ зысшӀыгъ. Зысыушггэфи тӀкӀлӀр сыщылӀыгъ. Зи лӀзма-кьэ кьэмылу зэхьум, чы кӀыхьэу сӀыггыр кьэсыуфи, ыпакӀлӀгӀ ггуанэм изггӀэггэ, партизаным гу кьылытггэнэу. Бэрэ пӀэмылӀэу кьылухьагъ: «Кто это?» — ылуи, кьэупчӀагъ. «Это я, кто тряпку давал... Возьмите ужин, парти-зан», — есӀуагъ. Кьыфэхьы-ггэр зэкӀлэ зырызэу лӀкӀлӀзггэхьы, ськьычӀлӀпшыжыи сызыше-жӀэным партизаным ымакьэ кьызэхэхьыгъ: «Спасибо, маль-чик, спасибо всем»...

ТӀкӀу тешӀаггэу нэмыкӀ хьамбарэм упхьоху, шыпэху акӀлӀр титхьачэтхэр кьэсфы-жыггэх.

Пчыхьэ реным партизан тхьа-мыкӀэм игуггү фэшгъаф тшӀы-ггэп. Гьолжыжыггэом сянэж кьылуагъ: «УнэшӀу щыггэфи, си Алахь, ямыггэукӀ»... Джар титхьалӀгӀоу зэрэбынэу тыггӀо-лжыжыгъ.

Партизан тхьамыкӀэр ятӀонэрэ пчӀэдыжыи нардомым ащагъ. Джьыр бэрэ пыхьыггэх, ау сьд кьызырашӀи, зи кьафилуаггэп. Нэмыщхэм агу кьижьжыкыкы-щтыгъ. Партизаным зэрэфимы-

кьухэрэм паекӀл арӀп. Тидзэхэм акӀуачӀлэ зӀкӀауггояггэу, Пшызэ шӀолжыр шьхьафит ашӀыжы-ныр яунашӀоу кьызэрэжыаггэ-хэм шьхьэхьыжь-псэхьыжьху риггӀчӀэжжӀнхэм ищынаггӀо зӀ-щифыштыггэх.

Краснодарыр Мыекьуапэрэ азыфагу чыг шьхьапэмэ заща-хьоба пӀонэу истребительхэр шӀэ-быбых. Топ омакьэхэри ггуа-хьоху кьӀлүх. Кьуаджэм дэс нэмыщхэм кьырачыхьакӀы: «Шнель, шнель!» — фэшгъаф зэхпхыжырэп.

Ыпэрэм нахьы нахь льыкь-псыкьэу партизан тхьамыкӀэр нардомым кьычӀашыгъ. Шхонч кьэцаггэр ылыггэу джыри Мосэ ыуж ит. Чылэ кӀыбым шьӀлӀ ггуим екӀлӀр гьогум зыратыгъ.

МыдыкӀэ машинэр машинэу, мотоциклэр мотоциклэу, шыур шыоу фашизмэ ашггэхэ рахьы-жыжыгъ. Партизаныр хэт шӀо-лофыжыи!

Фашистху рафыжьхэрэм гьогур афикьуштыггӀпти, гьо-губггум готыху партизаным-р Мосэр ггуим хьахьаггэх. ТӀ-кӀу кӀотаггэху, Мосэ макьэ ышӀыгъ: «Стой, партизан!» Пар-тизаныр кьызтӀеуцагъ. КьӀлӀа-лоу ынӀлу кьыггэзаггэп. Мосэ гьогу лӀэныкьоу жьуатӀэрэм инӀ-плӀэггү тыридзагъ. ТӀкӀлӀр дӀ-луаггэ. Зи шьӀлӀп. «Шьукьызди-мыкыжыи шьуифаггӀлэ сенэ-ггүе», — ыгукӀэ зерилогжыгъ.

Партизаныр кьызэрэжерэм игупшысэ тыригггүгъ.

ЕтӀанэ ымакьэ кьызэрихьэу кууаггэ: «Ну что, партизан! Счи-тай, что ты в рубашке родил-ся!» — шхончыр диггӀэзий, ши-тӀоу дӀлӀыр кӀыкыкӀ риггӀагоу риггӀэкӀыгъ. «СыхьатмафӀ о ти-ггӀфӀжэ, си ТхӀэ лӀапӀ», ылуагъ нахьшӀлүм щыггггэу.

Тхыль зэггэзэфагъ, шлуаггэ кьытышт

«КьытфэрӀс ренэу тыггэр». Джары зреджаггэр Мамхьггэ шыпсэурэ бзыль-фыггэу Хьаггундэкъо ЩамсӀт итхыльзэу бэмышӀлу кьыдэкӀыггэм.

Ары, тыггэр кьепсымэ — тидунай ма-мыр, тыггэр кьепсымэ — шьӀлӀныггэр гушлуаггэ, тыггэр кьепсымэ — дунаир рэхьат, чэфыггэ.

Тхыльгэу тапашггэх илӀыр даху гӀэ-кӀлӀрӀаггэ. Ащ ыкышӀо тыггӀэ фабэу кьепсырэм итеплӀэ, тыггӀэггӀаггэху сӀлам фабӀр кьэзыыхьэрэм фэдӀхэр тетых, ма-мыр чэфыггэ горӀхэр гум кьырельхьэ, тхыльгэм тшӀлуагӀ дашӀлу тылӀлӀагӀ. АщкӀэ тыхуэкьуаггӀп тшӀошӀы.

Апэр нӀкӀлӀбггӀор кьызӀлӀухы тхыльым иредакторэу, УФ-м ижурналистхэм я Союз хэтэу Мамырыкьо Нуриет игушы-лапэу «Насып лахь» зыфилорэм. Зыми хьмыкӀуакӀлӀу, еплӀыкӀлӀ-екӀолӀлӀкӀлӀ гӀэ-шӀлӀггонхэр кьыфиггӀотыггэ Нуриет ав-торым тыфеггӀнӀлуасэ ыкӀи зыфӀдэм ты-налӀ тырытеггӀадзэ.

Ары, тхыльыр дэггюу, екӀоу зэггӀзӀфа-ггэ. Адыггэм «хӀбдзыни, хӀлӀпхьани шь-лӀп» зыфалорэм фӀд. Арын фае, ытхыггэ-мэ джыри тямьджзэ, шьхьэу зэрэзтеу-тыггэхэм яшлуаггӀкӀлӀ, тхакӀом идунэ-еплӀыкӀи, шлуггэу, дӀагггэу илӀӀпкь, ихӀггӀэгү афыриӀэми гу алытггэнэу зы-кӀлӀхьурӀр. ЛӀӀпкыбзӀр, лӀӀпкь культу-рӀр, лӀӀпкь шӀн-зэхӀэтыкӀлӀхэр ыгукӀлэ зэ-хэзышӀлӀху, зылапӀлӀху ЩамсӀт зэрэ-щытыр пӀублӀ псалӀэм кьышӀиотыкыгъ. ЩамсӀт кьоджӀдэс бзыльфыгъ, еж фӀэ-дабэм яшӀлӀныггэ мыпсынкӀлӀ фӀд гьогоу кьыкӀлӀггӀэри, арэу шьтми, ыусыггэу, ытхыггэ шьӀлӀмэ ымыггӀэкӀодэу тхыль зӀришӀыггэр дэггюу ышӀагъ. Иусэхэм зӀ-фаггэр кьахӀщы, шьӀлӀныггэр кьащы-релотыкы. Хьаггундэкъо ЩамсӀт ишӀ-лӀныггэ ыкӀи итворчествэ дэггюу тыри-щӀлӀлагъ, кьытфӀэщыфыгъ редакторым ипсалӀагъ. Сэ сишӀошӀыкӀлӀ, Нуриет аш-кӀлӀ «тхьауеггӀпсэу» кьылӀжыгъ ыкӀи епӀсыгъ.

Тхыльыр мыщ фӀдэу шьхьэхэмкӀлэ зӀ-теутыгъ: «ХӀггӀггӀр, лӀӀпкыр, шыла-кӀлӀр», ащ кьыкӀлӀлӀэкӀо «ПрозӀр» ыкӀи «КӀлӀлӀцӀыкӀлӀхэм апае усӀхэр, кьӀбар кӀлӀкӀлӀхэр». УсӀху «АдыггӀр мӀпсэу», «СильӀпкыи дышӀ», «Си Хьатыггү-жыкыбуай» зыфилорӀэрэм апӀрӀ нӀкӀлӀб-ггӀохэр кьызӀлуахы.

Хьаггундэкъо ЩамсӀт илӀӀпкь, илӀӀп-кыбзэ, кьызышыхьуггэ икьуаджэ, иятӀо-нӀрӀ кьуаджэу Мамхьггэ афӀггэхьыггэ усӀхэр даху зӀпиггӀаггӀэх.

СильӀпкыи даху дышӀэ кьутас!
Зищытхур инэу, зиггӀггӀр лӀагг.
Усэу пфӀстхыштым ськыипфеус,
Сыгу ишыхьылӀрр сӀ кьысфамылу.

(у. «СильӀпкыи дышӀ», н. 13).

Иусэху «НысӀшӀ джӀгү», «АдыггӀр пшынӀр», «АдыггӀр пшынӀ», «НапӀр», «Бзыльфыгъ», «Ти НалмӀс» зыфилорӀэрэм адыггӀ шӀн-хабзӀхэр ЩамсӀт кьа-щеггӀэггунэ. «КьытфэрӀс ренэу тыггэр» зыфилорӀэ итхыль авторым еж пӀблаггӀэ-ху, адыггӀ лӀӀпкыи ишӀылакӀлэ зыггӀдах-хэрэм ыкӀи зыггӀдӀаггӀэхэм зӀрилӀлӀгӀу ащыфӀзусагъ. ПӀтӀэуми апӀ риггӀггунцагъ хӀггӀггүшхом пае зыпсэ емыблӀжыггэу, ичӀыпӀлӀггӀоу Андырхьое Хьусен.

ИцӀыкӀлӀггӀом щеггӀэжыаггэу,
ШыггӀэ хӀлӀггӀу кьӀтӀдӀжыгъ.
УсӀ цӀыкӀлӀхэр кӀилуӀлӀу,
ФӀрзэ нӀбӀ дӀэтыгъ.
Ыбзэ икӀӀбзӀагъ,
ПсынӀкӀлӀчӀ шьыпкьагъ,
ЫпшӀгӀ ащ ифаггӀр,
Лы шьыпкьэм ишапхь.

(у. «Хьусен», н. 27).

Ащ кьыкӀлӀлӀэкӀо «Упсау, о, Налбый!» зыфилор, зӀлӀашӀлӀр усакоу Кьуекьом фӀггӀэхьыггӀр.

Кьуекьоу, о, ти Налбый!
Гу минӀэ уакьырынагъ.
УишлуаггӀ фӀныкьом ебгӀӀкӀлӀу,
УиггашӀлӀ баеу кӀӀпхьыгъ.

(у. «Упсау, о, Налбый!», н. 29.)

«МыкӀодыжыи лӀэуж» зыфилор

усӀр республикэм ис цӀыфхэм льытггӀны-ггӀэху зыфашӀырӀр врачу ыкӀи еж ла-кьоу зыхӀэсым ялӀапӀлу Хьаггундэкъо Нурбый фитхыгъ.

УсӀхэм анэмыкӀлӀу тхыльым Ютэжь-хэми, кьӀбар кӀлӀкӀхэми чыпӀлӀ гӀӀнӀфаггэ щаубытыгъ. Мыхэм узьджӀкӀлӀ, блӀкы-ггэм тищӀлӀлӀаггӀэри, тинепӀрӀ мафи ггун-джэм уишӀлӀрэм фӀдэу ахӀолаггӀо. Шь-лӀныггӀр куоу ыгукӀлӀ зехишӀлӀу, еж ыушӀэггӀггӀэхэми ямыбггү кӀоу ЩамсӀт итхыггӀхэр зӀрилӀггӀхэрэм нахь пӀблаг-гӀэ уашӀы. Цыф зӀфыштыкӀлӀхэр, унӀ-ггӀошӀлӀныр, унаггӀом арыс ныбжыкӀлӀ-хӀмрӀ нахьыжьхӀмрӀ язӀфыштыкӀлӀ, язе-кӀокӀлӀ-шыкӀлӀхэр, яшӀнхэр гӀӀшӀлӀггӀонэу, шьыпкьаггӀ ахӀлӀэу кьӀэтыггӀх, кьыткӀлӀ-хьухӀхэр ныбжыкӀлӀхэм шьӀс афӀхьунэу тхыггӀх. Сэ сишӀошӀыкӀлӀ, унӀггӀошӀлӀныр езыггӀггӀхэр тиньыжыкӀлӀхэмкӀлӀ тхыльыр лӀнӀзӀтӀмӀых, акьылггӀу афӀхьун ылӀгӀ-кышт. ЩамсӀт сабыйхэр дӀггӀоу ышӀлӀу, ыгу зӀрафакӀорӀр кьапшӀлӀу, «лункы-бзӀри» ахӀмкӀлӀ кьыггӀотыгъ.

УсӀ цӀыкӀлӀху «ГьатхӀр кьӀкӀо», «СитӀтӀжь», «ЛыггӀэ», «Ти Анзаур», «ТыггӀэ», «Бзыу цӀыкӀлӀхэр», «Сыфай сиӀлӀным», «СичӀэты», «Сихьэ цӀыкӀлӀ» зыфилорӀэрэм узьджӀкӀлӀ, кӀлӀлӀцӀыкӀлӀхэр хӀггӀӀкӀи, тӀри, нахьыжьхэм, сабыиггӀом, кӀлӀлӀггӀум тыггӀхэм зыфаггӀзӀжы, кӀлӀ-лӀггӀу гушлуаггӀом тыхащӀжы, кьӀбза-ггӀр, дӀаггӀггӀр тыгукӀлӀ зыхьатаггашӀл.

Сыду непэ мӀфӀ даха!
Сабыи пстӀэуми тигушлуаггү —
ТыггӀр чӀфӀу кьепсы,
Осыр псынӀлӀу мӀзжӀу...

(у. «ГьатхӀр кьӀкӀо», н. 103).

Тидунай зӀрӀдахи, тичылӀхэр зӀрӀшӀа-ггӀохӀри, а зӀкӀлӀ бгӀӀлӀлӀлӀн зӀрӀфаем гу льытаггӀат мы сатырхэм.

ЗӀрӀкьуаджӀу згӀӀдӀхӀнӀу,
Чыгы цӀыкӀлӀхэр сӀггӀтӀысы,
Юфы зыцӀлӀ сӀггӀггӀушхо,
Юфым цыфыр еузӀнӀкы.

(у. «Сичыл», н. 102.)

Джащ фӀд нӀнӀжӀ-тӀтӀжӀхэми якьӀо-рылӀф-пхьорӀлӀфхэм шлулӀэггӀоу афы-рӀлӀр зӀрӀнир, ащ дакоуи цыфышӀлу хьунхэм зӀрӀкӀлӀхӀопсыхӀрӀр, чанху, юф-шӀлӀныр якӀасэу, псӀушггӀхьэ цыкӀлӀхэр шлу алӀггӀоу зӀрӀщытынхэм зӀрафаггӀа-сӀхӀрӀр усӀхэм кьащӀо.

Природэм идӀхаггӀэ сабыи анахь цы-кӀлӀхэми зӀхашӀлӀзэ, зӀрӀщӀггӀушлукыхӀ-рӀри ЩамсӀт иусэ сатырхэми лункӀлӀу кьаты:

ПчӀдыжь тыггӀр сыдӀу шӀлӀта!
Сабыи цыкӀлӀмӀ ар ялӀапӀ,
Гьыни, шхӀни зӀпаггӀу,
ЛӀнӀ фашӀы, зыфащӀи...

(у. «ТыггӀэ», н. 119.)

КӀлӀлӀцӀыкӀлӀхӀмрӀ псӀушггӀхьӀмрӀ язӀфыштыкыи даху авторым кьытын елӀэкӀы.

Мыхэм ыкӀи фэшгъаф усӀхэм сабыим идунай дӀггӀоу кьащызӀлӀухыгъ. Ар зӀхӀп-шӀлӀным паекӀлӀ, ахӀм ухӀтми лӀӀшӀу уапӀблӀггӀн фае. Рассказ кӀлӀ цыкӀлоу «ИлӀэсыкӀлӀ мафӀ кьытфӀкӀлӀ», «БӀш кӀыхь», «Хьэ цыкӀлӀмрӀ чӀэтымрӀ», «БжӀмрӀ кьӀцггунӀмрӀ» зыфилорӀху, нэмыкӀлӀу тхыльым кьыдӀхьаггӀэхэми шь-лӀныггӀр уаггашӀлӀ, уаггӀасэ. Сэ сишӀо-шыкӀлӀ, ЩамсӀт итхыльггӀу «КьытфэрӀс ренэу тыггӀр» зыфилорӀр еггӀдӀжӀн-ггӀэ-сӀн мӀхьанэ икьу хӀлӀэу шьт, кӀлӀлӀцӀы-кӀлӀ ыггӀыпӀлӀхэм ыкӀи ублӀлӀлӀ классхэм юф ащызышӀлӀхэрэм ыкӀи еж кӀлӀлӀцӀы-кӀлӀхэм кьашггӀапӀнӀу сӀггӀггӀэ. ДӀггӀуггӀэ ащ елӀытыггӀу, ггӀӀсӀныггӀмрӀ шӀлӀны-ггӀмрӀкӀлӀ Министерствэм ащ ыналӀ тыри-дӀзӀу еггӀдӀжӀн программэм хиггӀэхьа-ггӀэмэ.

Тхыльым дӀэтым зӀкӀлӀми сызӀаджӀм, джыри зыгорӀ кьыггӀнӀаггӀу, кьылылӀо-щтым фӀдэу, аужырӀ нӀкӀлӀбггӀохэр (тхьа-пӀхӀр) зӀфӀсшӀыжыгъ. СиггӀрзӀагъ.

ОЖӀ АскӀрбый.
КӀлӀлӀггӀадж.
Улап.

Гузгум ит пчыпджымнэ ачлплз цыфышшо ятеплзуу пкыгыуиц атет. Ахэр хватить мэ жыбылзу Телепин (адыгэм и Мылб — **Авт.**), хват тхъэшхоу Васхаб (адыгэм и Тхъэшху — **Авт.**), Каск е Мазулъ — Мзат-хър (машом шхъащэ фэзы-шпырэмэ къящ — **Авт.**) арзу кыбгырулонхэ плэкълышт. Илъс минихклэ узкэлэбжжымэ щылэгъэ Мыеклопэ лъэккы-жыххуу былмыхуном пылэхуу Тыгъэр зитхъагъэхэм ятамыгъэ-хэр мы штандартым хъагагъэх.

НАРОДНЭ ПИСАТЕЛЭУ ЦУЕКЪО ЮНЫС ИЛЬЭС 70-рэ ЗЭРЭХЪУРЭМ ИПЭГЪОКІ

(*КъызыкІэлыкІорэр
мэлылфэгум и 6-м
кьыдэкІыгъэ номерым ит*).

«Мы лъэхъаным урыс генерал нахъыжмэ зыкІэ ащыцъу Ермоловым ыцІэ кьепІон плъэкІышт. Ащ ильэс тІокІиплІ ыныбж: япшІыкІутІонэрэ ильэсым илхъужмэ ясатыри хэт. Ащ тэ ттырихыгъ, тэри пытэплэ шъхьалэр ащ кьытетхыжыгъ. Тетыгъо цІэрылор зэриІэр кьыгъэлъагъозэ, Кондэ ибэщ испан дзэ сатырхэм зэрахидзэгъагъэм ихъашырэу, мыщи француз сатырхэм Георгие-къащ Іэ-

КъэсэшІажьы ар зымакъэр, гум хэпІагъэшъ ары... пшъын ымышІэу, столыІум Іусыштыгъэ африканцэ-француз ІэпІэсэшхор, ары, непи шъхьам ащ иджэмакъэ гум кьыпхырекулы, гу лъэшэу, мо тиатэрэ кІэ-лзэгъэджэшхо, Поэтым фэдэу, «къамзый» пакІэкІэп, шылыч пероупэкІэ сыщыІэшт ыІуи гу тзышІыхъагъэхэми агухэми ары. «Ахъщ!... Ахъщ!» Мардж хъужын!

Зэпыуи иІ пшІошІа, гъэшІэ-нэу Тхъэм кьыпфитІупшыгъэр оухыфэ нэс, джауштэу гугъу ухэтышт, уухэу аджал пІэ-

общая цель всех людей...» — ыІозэ, зэфагъэм иджэмакъэ лъагъу щилэтыгъ. ИкІэрыкІэу къэсшІэн слъэкІырэп тэ, мы «ныкыІэлхэм», занкІэу елбэтыр имафэу, занкІэба, мо кьушъхъэмэ, Чэчэн хэгъэгум, «терроризм-уз Іаер» изыхъан зыльэкІыгъэр, ым? НефтыкычІэщ байжъхэр ара? О, Зиусхъан Тхъэ лъэшхэр... Хэта мо уз щынэгъошхор тэ, Кавказ сырыфыжым илфыгъэхэм, кьытхэзыхъагъэр, кьысашъуІоба, типсауныгъэ къешхъухъэшІагъэр, хъау, мырэуштэу къэзыукуагъэр, хэт? Ым, кьысашъуІоба — сышъолъэІу!

ЦУЕКЪО Юныс

КЪАДЫРБЭЧ ИБЭЩШЫГЪ

Тарихъ романым щыщ пычыгъохэр

пІэшхор ахитэкъагъ, ыІэ иль дзэкІолІмэ нэрэ-Іэрэ къазыфагу ахэр ашыпыгъэх. Марлинскэм кавказ щыІакІэм фэгъэхыгъэ романэу ытхыгъэмэ ащыщ мырэуштэу кьыщелэ:

КІэтхъуж, чэчэныр, чатэр къэлыды

Пшызэ шъолтырым ишъои-щыж:

Ащ ижыкъащи — щэпхъ ошъушху,

Глагол — перуны брани!

Окрест угрюмого чела

Толпятся роки боя...

Взглянул, — и гибель про-
текла

За манием героя.

Ермоловыр бгырысмэ анэгү зэрэкІэтыр мы усэм ІупкІэ кьыгъешІы.

Ар лъэпэлъэгъэху, Іэм-лъэм зэхэлъ, кІочІэшху, темырым зэрипІурыр ымыгъэгъуашъу, лъэпсынкІ ыкІи тхъагъэпІ-къулаишІу кьыблэм шысэурэ цыфым ихъашырэу. ЗоогъукІэ псыцум ышъхъэ зэрэшІуигъэлъэтырэр бгырысмэ январьлэгъугъ, шэ-хъогъум кьыхащрэ хакІор а такыкъ зауІэм кІэпсэрыкІоу ыгъэ-псыштыгъ, бетакъу елдзыерэри щэигъэкІыгъэ закъокІэ кьыреутэхы: мыщ нахъыбэ ищыкІэ-гъэжыгъэп инэралыр бгырысмэ агү кьинэжыным пае. Терроризмэр нэгум кьыкІэгъэуцогъэнымкІэ Ермоловыр шысэшІу хъуштгъэ, ау а зэманым (зэманхэр, зэманхэр! **Цу. Ю.**) терроризмэм бэ кьыгъэнэжыным ыльэкІыштгъэ (адэ джыры? **Цу. Ю.**), гъэзэуат зом бгырыс лъэпкхэр зэкІэри зыкІы ышІыгъагъэхэпышъ ары. Кавказым исмэ агү къагъэкІыжъ зэпытынэу Ермоловыр ялыеу цыф лъэш дэдагъ.

Джары.

Адэ джы тшІэрэм сыд имэхъан: тыгъуасэ ным иджэнэлэ-кІапэ кьыкІэрытшыгъэ кьоды дзэкІолІ цыкІлхэр Чэчэным тэщэх... ео-ой-о-ой, сикІэлэ-цыкІлхэр!...

Адрэхэри ары, мыдрэхэри ары...

шъхъагъ утелъэу, Іэхъыл-гупсэмэ ащыщ унапІэхэр, чэщ мычъыабэм рагъэгъукІыгъэ кы-фышъо-шъончъэхэр, кьыпфырегъэплІыхыжыфэ нэс. О, си Тхъэ лъапІ...

Мыщ дэжыым кьыхэзгъэхъожыщтыр ищыкІэгъэ дэдэу кьысшІошы. Ар зылэужыгъори мары: джа ноябрэ мазэм, гузэжъогъу мафэм, 1836-м Пушкинмэ я Александрэ къэзытхыгъэм ыльэкъуацІэ кІэмытхагъэу «диплом»-тхыль нэпэтех кьы-Іукагъ, ащ кьыхэкІэу тІыси финансхэмкІэ министрэу Канкрин официалнэ тхыль ежыми фитхыгъ. Финанс дэкъацэу урыс усакоп зыдэкъуагъэу хъугъэр ытхыгъэм нэрылэгъу кьыпфешІы: казнэм сомэ мин тІокІ-Іурэ тфырэ ритыжыным фае. Еж «мылгу унэе умэхыгъэу» иІэр зэрэхъурэр, хъау, зынэсэрэр нэбгрэ шьитІурэ тІокІырэ ныІэп, ащ щыцэу шьитІум ыуасэ къазыліхыгъэри бэшІагъэ. Нэфэ-шъхъаф хэкІыпІи иІагъэп. Чыгуи бгъэгъэ зэхэтэу иІи ритынхэшъ чыфэхэр кьыфигъэгъунхэтэу, кьыкІыи зэрэщымыІэр ышІэ пэгъэ, хабзэм елэІунэу ащ тыриубытагъ... КьыкІыгыи щыІэп...

***

...Ти Къушъхъэ КъопцІэжъхэр мыщ дэжыым къэхэщагъэх, къахэщыпэу адэдэми къэтІыгу-рыгъгъэх, хымэ псыхъо чыжъэм ижъалымэгъэшхо агъэшІагъэо икьугъ...

А си Алахъ! О, хъэзабщэчы-шхо зытелъ Христос! Сэ шъо сышъуиунэлут ныІэп. Хъау, лъэ-рыгыІыгыынкІи мэхъу. Шъо шуунакыл фэдици сэ сипкІы-хыльлэгон, сыдэу тыхъушта адэ, ым, тапэкІэ кьыкІыштыр?

Пушкиным илицей кІэлзэгъаджэ, яблэнэрэ класс зилэ профессэрыжъым, нахъ шыпкъа-Іуи кьэбгъотыжыынэп, «Право Естественное...» тхыль цІэрылор нэужым зытхыгъэм. Ытхыгъэ кьодыеп — кьыхаригъэутыжыгъ ыкІи. Акыл куу зэриІэр кІэлзэгъэджэжыым ыгъэгъоцагъэп, «сохранение свободы есть

Хъауми, «джэгъогъуныгъэ кьыд-дызилэ гъунэгъумэ якъэралыгъо кьыриубытэрэ чыгумэ (кавказ бгырысхэм ячІыгу **Цу. Ю.**) якъыпыупкІын, о уигъунапкъэхэр нахъ кьэуухъуринхэм фэшІ, кьыдежыгъэ уза?» А-енасын.

Ей, узэу щыІэм ар нахъ щынэгъошху, а бациллэр, уззехъэ микробхэр ары зыфасІохэрэр, лъэпкъэгъукІэу щыгъэх, ары, къежыгъакІэхэп, ЯтІонэрэ Екэтеринэ, хъау, Кэтеринэ дахэ, изэман кьыпкъырыкІыгъэх нахъ. Кэтеринэшхом, бзылфыгъэ пачыхъэм, гуфэбэныгъэшхо фыряІэу тижъхэр, черкесхэр, еджэштгъэх. Агъэиныштгъэ ыкІи. Сыдэу пшІошІыра о адэ?! Зэпахрэ узыр нахъи нахъ хэхъошхоу ыпэкІэ лъыкІотагъ: «гъунэгъу кьэралыгъо чыгум икыпыупкІыны» кьыщымыгъу-цужъэу, зиушъомбгъумэ зызэбгыридзызэ, нэмыкІ узыкІэу, «гъунэгъур жъгъэеу пкъырыпкъэу зэбгырызыгъэзэурэ узэу», зыкызызыхъокІыгъап. Джауштгъэузэ, джауштгъэузэ... синэкъо-къогу Пушкин Къушъхъэ КъопцІэжъмэ ахэджэлыгъуагъ. АрынкІи мэхъу, сшІэрэп. Адыгэмэ ашІэзэ аІагъ: узыр ошынэкІэ къэкІо, мэстанэкІэ мэкІожы! Амыушэтыгъэмэ аІоныя?!

Загъори шъхъэм щэчэрэгъу: енэгъагъо «террор» гушыІэр мо нахъ гушыІэ кІыхъаІоу «территорием» кьыпкъырыкІыгъэнкІэ, ым? Сыдэу о пІора, Александр Сергеевич? Арышъ, бгъэкІэкІы зэпытымэ, хъау, умыцухэмэ сыд иинагъэмэ нахъ цыкІл мэхъу, ы, «террорымы» блэкІы. ЕтІани узесэрэм, гу лъымыгъэзэ, хъау, о уитерриторие кьэогъэгъунэу пшІошІызэ, нэмыкІым иунае... кьытепхэу мэхъу, мыдэ хъадэр бэрэ бгъэпскІымэ кьехъулІэрэм фэд. УмышІахэу ары, ым, нэфэшъхъаф чыиналэхэм ашыхъу хабзэ...

СІорэр мытэрэзэу кьызыгъэ-кІрэм кьерэІу нахъ тэрэзыр.

(*Джыри кьыкІэлыкІошт*).

Бзэм пылэ шІэныгъэлэжымэ ащыщхэм «адыгэ» аІомэ «ар Тыгъэ» кьырагъэкІыба.

Хъагъэу хъураим итыр хъат лъэпкъэу тыгъэкъокІыпІэ-кьыблэ лъэныкъом кьыкІыгъэхэм ятамыгъ. Тыгъэр къуашъоу зэрытыгъэр чыгулэжынымым исимволэу алъытэрэ къушъхъэ-цум ыбжъакъомэ атырахыгъэу плъытэ хъушт. Пчыпыджын пшІыкІутІур ильэс минихкІэ узэкІэІэбжымэ зэокІо бэлэххэу ТыгъэкъохъапІэм кьыкІыи Темыр къэкІогъэгъэ арийцэмэ ятэпашъэхэм япхыгъ. Штандартым ыгузэгү ит хъурэищыр чыгулэжымэ анахъ агъэлъэпІэрэ тхыщымэ янэпэплъ. Щэу зэтэдзэгъэ шэбзашхэм къагъэлъагъорэр мамыр щыІакІэу чыгулэжыным пылгыгъэ лъэпкъмэ яІагъэр зэо зпымычыжым зэрэзэблихъугъэр ары...». Джары кІэкІэу ЛэупэкІэ Нурбийрэ сэрырэ зэдэтхыгъагъэр.

Адыгэ-хъат зэфыщытыкІэмэ уакытегушыІэ зыхъукІэ къэлогъэн фае тыгъэкъокІыпІэ-кьыблэ лъэныкъом, анахъэу Тыркуем, Шам, Мысыр зыфэпІоштыхэм адыгэмэ лъэуж дахэ кьызэра-щанагъэр, непэ кьызнэсыгъэми ащымыгъэупшэжырэ шІушІа-гъэхэр, гъэхъагъэхэр зэрэщашы-гъэхэр.

Израиль сыщыІэу Тхъэм джэ-нэт кьызэритын ЛпыпІ Ахъэмэд Къудысым (Иерусалим — **А. Къу.**) кьыщысигъэлъэгъу-гъагъ Пегъымбар Мыхъамэт зызыщІэлэтыжыгъэ чыпІэм тет мэщт лъапІэу «Аль Аксэм» дэжъ шьт медрысэр. Ар Мысыр исултІанэу адыгэу Къаитбэй аригъэгъэуцугъагъ, пчъаблэм адыгэ тхыпхъэхэр непи тетых.

Иорданым щыщ лы губыгъэу Мамый Митхъат библио-текэ гъэшІэгъон иІ. Уадсирым иунэ тыщызэдэгущыІэзэ зы тхыль кьышты, Мысыр пэчы-хъэу Къэншъау-гъур (ари адыга-гъэ — **А.Къу.**) фэгъэхыгъэу къеджагъ. Зы чэщ мэзагъо цы-шхъ горэм султІаныр шэтырым кьычІэкІыгъэу жъогъо нэфыжмэ-рэ тыжыным фэдэу къэжыурэ мээзныкъомрэ гуфаплъэу яплыгъ. Еж зэрэпэчыхъэм епхыгъэу бэщ ылыгыштыгъэ бгъэжъ шъхытІу фэдэу тешы-хъагъэу. «Мыщ ычІыпІэ мээз-ныкъор тежъугъэуцон шъуІэ-кІыштыба» ыІуи иІумэтэмэ зяупчІым, ащ кьылорэр умышІэн уфита, псынкІэу кьыфагъэпси, кьыратыжыгъ. Джащ кьыше-гъэжъагъэу мээзныкъо тамы-гъэр быслыымэн хэгъэгумэ ятамыгъэ хъугъэ.

Адыгэмэ янышэу 1830-рэ ильэ-сым аштэгъагъэм кьызыфэд-гъэзэжыкІэ, ащ нахъ лъапІэ адыгэмэ быракъ зэрамыІагъэр нафэ. ЗэкІэ адыгэ лъэпкхэр ащ зэрипхыштыгъэх. Непэ ар ти Адыгэ хэгъэгү официалнэу зэ-ритамыгъэм тырэгүшхо. Ау бэмэ агү кьэкІыжырэп ар аштэ-ным кьинэу кьыпыкІыгъэр. Урысмэ ащыщыбэмэ быракъыр зыфэдэр къагурымыІоу, тІае зыІорэмэ агъэщынэхэу, Къэра-лыгъо Советым шарамыгъаштэ ашІоигъоу кьытэбэныжыгъэх. Мы чыпІэм кьыщысІо сшІои-гъу адыгэ гушыІэр егъашІи зэ-рэмыохъурэр — адыгэр сыд фэ-дэми адыгэу кьэнэжы.

А лъэхъаным тетыгъо хэкум щызыІыгыгъэмэ Адыгэ Хасэм щыщэу зы нэбгырэ пхырыжъу-гъэкІы хъуштэп зэраІагъэм елытыгъэу Шъхъэлэхъо Абу апэ зэритэу кьыхэтэкъугъэх. Хэт

джы быракъыр зэбгъэштэжы-штыр тІуи лъэшэу тыгумэ-кІыгъ. Ау Хасэм хэмыт закІэ-ми, адыгэгу зилэмэ Іофыр пхы-рагъэкІыгъ, мыщ дэжъ хэкум ипашэхэм, тидепутатмэ зи кьы-тырагъэнагъэп.

Адыгэ лъэпкъ быракъыр Республикэм итамыгъэу зэрэ-хъугъэм фэдэу, тарихым кьы-хиубытэрэ быракъхэр кьэра-лыгъо символ бэрэ хъужыхэу кьыхэкІы. 1989-рэ ильэсым мээам итфым «Комсомоль-ская правда» зыфІорэ гъэзет-ым «Урыс Америкэр» ыІоу зы интервью кьихъэгъагъ. Ар зы-дашІыгъагъэр США-м ирес-публиканскэ партие славян-хэмрэ Америкэм исыхэмрэ язэпхыныгъэ пылэ организа-цием ипашэу Вера фон Вирен Гарчинскэр ары.

— СыдыкІэ Урысыем уфэ-лъаІо пшІоигъу? — аІуи еуп-чыгъэх.

— Урысыем щыщэу РСФСР зыфІорэм ибыракъыжъэу фыжъ-шхъуантІэ-плъыжъэу зэ-хэтыр ыштэжынынэу ары. Лит-вам, Латвием, Эстонием ябы-ракъыжыхэм къазэрарагъэ-гъэзэжыгъэм фэдэу. Ныпыр — тарихъ. Лъэпкъыр рэгүшхо. СССР-м зэкІэ республикэмэ апай быракъ иІ... Ау урысмэ ежъ ябыракъэу яльэпкъ иллы-хъужыныгъэшІухэр зыгу кьэ-кІыжырэп аштэжыным алъэ-кІышт...

Вера Гарчински зыфэлъэІуа-гъэр урысмэ ашІагъ — яльэпкъ быракъ аштэжыгъ. Урысыем бэба цыф лъэпъ зэфэшъафэу исыр, ау зымы еупчІыгъэхэп «шъуфая мы быракъым е шъу-фэмыя» аІоу. Щызгъэзыерэр нахъыбагъ, ау Урысыем и Пра-вительствэ быракъыр зэри-штэжыгъэмкІэ зи едэуагъэп. Едэуагъэп урысмэ агү ильыр зэхашІагъэти, аштэжырэп яльэпкъ быракъыба!

Тэри адыгэ ябынкІэ тштэ-жыгъэр тильэпкъ быракъ, фэ-дэ щымыІэу тшІодах, тышэгү-шукІы, ташъхъагъ щыбыбатэ хъумэ тегъэгүшхо. Мэлылфэ-гъум и 25-м тьдэ щыІэ адыги тибыракъ ыныбжэ ильэси 180-рэ зэрэхъурэр хигъэунэ-фыкІышт. Шъхъафитныгъэм ибыракъ непи уихэгъэгү уфы-щыІэным нахъ лъапІэ зэрэ-щымыІэр зэхыгъагъагъ. Ильэс-хэр чъагъэхэми, тильэпкъ изы-кыныгъэ нахъ гъэпытэгъэн зэ-рфаер кьыдгурегаІо.

Непэ ти Кавказ щырэхъа-тэп, хэо-хапкІэу лъэпкъ зэпэ-уцухэр къетаджэх, мэшІо бзый-хэр кьыщыдэуаех. Ау зэкІэ исымэ Кавказ здыряеба, сы-дэу хъумэ зыгорэм икІ епІон, хэгъэгү щыІэп ар зыгъэпсы-гъэ лъэпкъым нэмыкІ имысэу. Узэхэзэгъэныр, узэдыщыІэ-ныр, узэгүрыІоныр ары зэкІэми альапсэр. Ары непи тибыракъ лъапІэ кьызыфаджэрэр. Ары Адыгеими, Къэбэртасеми, Ин-джиджи, хыІушъо Шапсыгъэ-ми, хэхэс адыгэхэми тинып зыкышъагъэлъапІэрэр. Ар тина-мыс, щымыІэжъ лыхъумэ янэ-пэеплэ, тильэпкъ ишІэжъ.

КЪУЕКЪО Асфар.
Гуманитар ушэтхынхэм
апылэ Адыгэ республикэ
институтым инаучнэ Іо-
фышІэ шъхъаІ, филологие
шІэныгъэхэмкІэ кандидат,
Адыгэ республикэ общест-
веннэ движениеу «Сам-
гъурым» итхъамат.

ТигумэкIхэм кьафэтэгъээжы

ЗЫ ПЧЫХЪЭМ СЫДА ЗЭКIЗ ЗЫКЫЗЭХАЩЭРЭР?

Концертхэр, спектаклэ-хэр, пчыхъээхъэ гэшлэгъонхэр Адыгэ Республикэм бэрэ шэкIох. Уахъмэдэу зэкIэми уяплъы шлоигъоуи уахътэ кыюкIу шъхъае, а зы мафэм, а зы сыхъатым узэжэгъэ концертыр, спектаклэр, зэIуIкIэр Мыекъуапэ щыкIоу зэп кызырэхкIырэр. Тигъэзетеджэхэри ащ ыгъэгумэкIыхэу телефонкIэ редакцием кыитфытеох, упчIэхэр кыитаты.

ЗэхэщакIомэ джэуапэу кыатыжыи алъэкIыштым пэшлорыгъэ-шъэу тегупшысагъ. Адыгэ республикэ театрэ, филармониер, ансамблэу «Налмэсыр» зычIэт унэхэр лъэгъупхъэх, зэIуIкIэ гэшлэгъонхэр ащызэхэпшэнхэ плъэкIышт. Ар кыидэплъытагъэми, пащэхэр зэупчIыжыи, республикэм икълэ шъхъаIэ

щыкIорэ Iофтхъабзэхэм зашэгъэгъозэн алъэкIыштыбэ?

Тщыгъупшагъэп бэрэ тызэжэгъэ спектаклэу «Мэдэя» зыфилорэмрэ Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артисткэу Кушъэкъо Симэ иконцертрэ а зы уахътэм Мыекъуапэ зэрэщызэхашагъэр. Лъэпкъ искусствэр зикIэс цыфыр пчыхъээхъытIуми яплъы шлоигъу, ау тыдэ зигъээшты? ОрэдыIом иконцерт зымыкIокIэ, артисткэм ыгукъы зэрэфыхэкIыштыри зыдешIэжы. Композиторым иорэдхэм ащышхэр концертым щылуштых, ау иныбджэгъухэм ягъусэу спектаклэм кIонэу, зэфэхысыжыхэр ышIынхэу кIэхъопсы...

Гъэтхэпэм и 14-м АР-м и Лъэпкъ театрэ спектаклэу «Мэдэя» кышагъэлъэгъонэу щыт. Орэдусэу, музыкантэу Шыбызу Аслъан иконцерти а пчыхъэм филармонием щыкIошт. Тиорэ-

дыIо цIэрыIохэр ащ хэлэжэштхэш, искусствэр зышлогъэшIэгъонмэ билетхэр шIэхыIоу зэрэщэфыштхэм пылтых.

— Тэ кыитфаер тизэхэбэ кьэкIошт, а зыфилорэ артистыр тэ кыитэнэкъокъун ыльэкIыштэп, — Iэшхъэтетхэмрэ зэхэщакIохэмрэ кыиталоу зэп кызырэхкIырэр.

Москва, Санкт-Петербург, фэшхъаф кълэшхо ушэпсэумэ, театрэм е филармонием ащызэхашэрэ пчыхъээхъэхэмэ еплъыкIэу афьуиIэщтыр Мыекъуапэ щызэхэтыр кьэбархэм афэдалохэп. Арыш, искусствэр цыфхэм апае щыIэу тэлъытэмэ, цыфхэм яшлоигъоныгъэхэри зэхэщакIомэ кыдарэлъытэх. Спектаклэу «Мэдэя» зыфилорэр мэлыльфэгүм и 13-м е 15-м Лъэпкъ театрэ кышагъэлъагъомэ сыда щышIыштыр? Филармониemi упчIабэ ептын плъэкIышт цыфхэм ягумэкI кыидэплъытэ зыхыкIэ. КультурэмкIэ Министерствэр тигумэкIхэм атегущыIэнэу, Iофым чанэу хэлэжэ-нэу тэгугъэ.

Дзюдомрэ кIэлэцIыкIухэмрэ

ЯНЕУЩРЭ МАФЭ ФЭКIОХ

Къыблэ шъолъырым дзюдомкIэ изэнэкъокъухэу Анапэ щыкIуагъэхэм ильэс 14-м нэс зыныбжыхэр ахэлэжыагъэх. Адыгэ Республикэм дзюдомкIэ итренер шъхъаIэхэу Бэстэ Сэлымрэ Роман Оробцовымрэ кIэлэцIыкIухэм ябэнакIэ кыитедгъэгущыIэнхэу гушыIэгъу тафэхъугъ.

— Анапэ тызэкIом кIэлэцIыкIухэр дзюдомкIэ бэнагъэх, каратэмкIи ялэпIэсэныгъэ кыагъэлъэгъуагъ, — еIо Роман Оробцовым. — Апэу зэнэкъокъугъэхэм пшъэрылэ шъхъаIэу яIагъэр дзюдом хэхэрэ бэнакIэхэр кыагъэлъэгъонхэр ары. Адыгеим икомандэ ящэнэрэ чIыпIэр зэнэкъокъухэм кыащыдихыгъ.

— ДзюдомкIэ зэрэбэныгъэхэм сыда кьенIуалIэ шлоигъор?

— БэнакIохэр джыри кIэлэцIыкIух, ялэпIэсэныгъэ зэрэхагъэхъоштым пылтых. ЩыкIагъэу афэтлэгъурэр ятIотэжы. Тидзюдоистхэр зэрэбэнагъэхэм тигъэрэзагъ.

— Адыгеим ихъыштыкIыгъэ командэ ящэнэрэ чIыпIэр кыидыхыгъэу кыитэнIуагъ. Тиспортсменхэмрэ тренерхэмрэ ацIэ кыитфелоба.

— Нэбгырибгъу тикомандэ фэбэнагъэр. Акъущэ Чэрым, кг 38-рэ, ЖакIэмыкIо Айтэч, кг 55-рэ, Iури Джыракъые щышых, тренеру Акъущэ Бислъан егъасэх.

Щыгъущэ Амир, кг 42-рэ, Парфиров Адонис, кг 66-рэ, Мыекъуапэ щышых, тренерыр Роман Оробцов, Пщыдатэкъо Амир, кг 46-рэ, ЦыкIу Мыхъамэт, кг 73-м кьехъу, Адыгэкъалэ щышых, тренерыр Хъахъуко Адам, Хышчт Ахъмэт, кг 50, Кошхъаблэ щыш, тренерыр Тулпэрэ Аскэрбий, Тушуев Хъамид, кг 60, Мыекъуапэ щыш, тренерыр Нэпсэу Бислъан, Алиев Мыхъамэт, кг 73-рэ, Шэуджэн район, тренерыр Шынынхъо Мурат.

— КIэлэцIыкIухэр зэнэкъокъухэм зэрэхэлажыэхэрэм ишIуагъэкIэ якъулайныгъэ хагъэхъон алъэкIыбэ?

— Зэнэкъокъу пэлчэ спортсменым зышэушэты. Тренировкэхэр бэрэ ышIыхэу, ау зэнэкъокъумэ ахэмылажы зыхыкIэ игуетыныгъэ кьелыхы. Ащ изакъоп кыыхэзгъэщынэу сызыфаер. Спортсменым Iоф зыдишIэжыкIэ ыкIуачIэ епсыхъэ, ыпэкIэ зэрэпIыкIотэштым егупшысэ. Зэнэкъокъум зыфигъэхъазырыгъэ зыхыкIэ, кIуачIэу «ыугъоигъэр» ащ тыригъэкIодэн фае. ЕтIанэ нахышIоу зигъэхъазырын ыльэкIышт, — еIо АР-м изаслуженнэ тренеру Бэстэ Сэлымэ.

— Зэнэкъокъу инмэ кIэлэцIыкIухэр ахэлэ-

жыэнхэр Iоф кызырыкIоп. ГъогупкIэр, зэхэщэн Iофхэр, нэмыкIэхэри кыишъохыльэкIыха?

— Зэхэщэн Iофхэм тапылтышъ, опытуэ тилэри тэгъэфедэ. АР-м спортымкIэ ипащэхэр IэпыIэгъу кыитфэхъухи, Анапэ тибэнакIохэр дгъэкIуагъэх. Тхъаегъэпсэу Хъасанэкъо Муратэ. Тыфай нахыбэрэ гъогу тытехъанэу, зэнэкъокъу гъэшIэгъонмэ тахэлэжээнэу.

— Пшъэрылэ гъэнфагъэхэр шъуиIэхэ? Мыекъонэ бэнэпIэ еджапIэм игъэхъагъэхэм татэгущыIэ зыхыкIэ, ильэсыбэкIэ тызэкIэIэбэжыи фае.

— Нурбий, кызыгурэIо зыфилорэр. ТибэнакIохэу непэ дгъасэхэрэм спортсмен цIэрыIоу тилагъэхэм ящыIэныгъэ гъогу кыафэтIуагъ. Джырэ уахътэ жыIо тикIэлэцIыкIумэ янеушрэ мафэ тытегушыIэныр. Арэу щытми, гугъэшIухэр тилэх. Мыекъонэ бэнэпIэ еджапIэм щыдгъасэхэрэм якъулайныгъэ хагъахъо, яшпыпкъэу Iоф зыдашIэжы, дзеу еджэрэ ахэтэп. ТапэкIэ тылгыкIотэн тлъэкIышт.

— ШъуигухэлъышIухэр кыи-жэудэхъунхэу шъуфэсIо.

— Тхъауегъэпсэу.

Сурэтхэм арыгъхэр: дзюдомкIэ тренерхэу Бэстэ Сэлымрэ Роман Оробцовымрэ гушыIэгъу зэфэхъугъэх. КIэлэцIыкIумэ загъасэ.

Самбо

МЕДАЛЬХЭР - ТЫЖЬЫНЫХ

Спорт лъэпкъэу самбэм лъапсэ фэзышIыгъэ А. Харлампиевым фэгъэхыгъэ зэнэкъокъухэр ильэс кьэс Москва щэкIох. Боевой самбэмкIэ дунаим и Кубок икыдэхынкIэ апэрэ чэзы-ум хэхэрэ зэIуIкIэгъухэм командэ 22-мэ ябэнакIохэр ахэлэжыагъэх.

Адыгэ Республикэм самбэмкIэ ибэнэпIэ еджапIэ зыщызыгъэсэрэ Абэдзэ Ислъам Урысые Федерацием боевой самбэмкIэ ичемпион. Килограмм 90-м нэс кьэзыщэчырэмэ якуп ятIонэрэ чIыпIэр кыишъыдихыгъ. Тренеру Ошхъунэ СултIанрэ Хъэпэе Хъамидэрэ ар агъасэ.

А. Харлампиевым фэгъэхыгъэ зэнэкъокъухэм самбэмкIэ тибэнакIохэр ахэлэжыагъэх. Килограмм 100 кьэзыщэчырэ батырхэм Джармэкъо Азмэт ябэныгъ. ЯтIонэрэ чIыпIэр ащ кыи-зэрэфэгъэшъошагъэр гъэхъагъэ-кIэ фэтэлъэгъу. Тренер-кIэлэ-гъаджэу Джармэкъо Нурбий ащ ипащ.

Адыгэ Республикэм ибэнакIохэу дунэе зэIуIкIэгъумэ ахэлэжыагъэмэ пэшэныгъэ адызэри-хъагъ тренер-кIэлэегъаджэу Тыгъужъ Алай. Тибатырхэм ухъазырыныгъэ дэгъу кыи-зэра-гъэлъэгъуагъэр УФ-м итренер цIэрыIомэ хагъэунэфыкIыгъэу ащ кыи-тIуагъ.

Суд приставхэм
яспартакиад

ЗАУР АНАХЪ ЛЪЭШ

Урысые Федерацием исуд приставхэм я ГъэIоры-шIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм дзюдомкIэ испартакиадэ Мыекъуапэ щыкIуагъ. Дзюдоист анахъ дэгъукIэ зэхэщакIомэ кыыха-хыгъэр Шъхъэфыжэ Заур.

Спортыр шIу зыщалъэгъурэ унагъом Шъхъэфыжэ Заур шапIугъ. Ятэу Къэплъан АдыгеимкIэ апэу самбэмкIэ СССР-м спортымкIэ имастер 1961-рэ ильэсым хъугъагъэ. Заур апшъэрэ еджапIэр кыишыхыгъ, самбэмкIи дзюдомкIи мэбанэ.

Суд приставхэм яспартакиадэ ар зыхэлажыэм килограмм 81-м нэс кьэзыщэчырэмэ янэкъокъугъ, апэрэ чIыпIэр кыи-фагъэшъошагъ. Адыгэ Республикэм исуд пристав шъхъаIэу Бракъый Аслъан кыи-зыриIуагъэу, спорт обществэу «Динамэм» изэнэкъокъухэм зэрэхэлажыэхэрэм ишIуа-гъэкIэ, физкультурэм пыщагъэмэ япчъагъэ хэхъо, спортышхом гъэхъагъэ щызышIыгъэхэри IофшIапIэм аштэх. Къулыкъур дэгъоу ахынымкIэ спортым шIуагъэ кыафехы.

НэкIубгъом итхэр
зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЛЬ Нурбий.

